

ادبیاتِ عجم

حصّہ اوّل

یعنی نصاب فارسی جدید

مرتبہ

جناب مولوی عابد حسن صاحب فریدی

ایم اے - ایل ٹی - ایم آر اے ایس (لندن)

پروفیسر فارسی سینٹ جانس کالج آگرہ

ناشر

رام پرشاد اینڈ برادرس آگرہ

مطبوعہ آگرہ اخبار پریس آگرہ

دیباچہ

ادبیات عجم حصہ اول ہائی اسکول کے لئے نصاب فارسی جدید کے طور پر مرتب کیا گیا ہے۔ اس کے حصہ دوم و سوم انٹرمیڈیٹ اور بی اے کے لئے تیار ہو رہے ہیں فارسی جدید کی تحصیل و تعلیم جس قدر ضروری و مناسب ہے ہماری بدقسمتی سے اہل ہند کے لئے اسی قدر غیر دلچسپ و نامانوس ہے۔ نہ اساتذہ ذوق کے ساتھ پڑھانا چاہتے ہیں نہ شاگرد شوق کے ساتھ پڑھنا۔ اسکا سبب علاوہ اس کے کہ زبان فارسی ہی سے عام طور سے بے تعلقی و بے اعتنائی پیدا ہوتی جاتی ہے یہ بھی ہے کہ فارسی کے جدید لٹریچر کے دلچسپ نمونے پیش نظر نہیں ہوتے اور یہ بھی کہ الفاظ جدیدہ کی تشریح دستیاب نہیں ہوتی۔

اب نصاب فارسی جدید میں جو کتابیں رکھی گئی ہیں ان میں ایک یا دو طویل قصے ہوتے تھے جو کتنے ہی دلچسپ سہی، لیکن طرز تحریر کی یکسانیت اور فسانہ کی طوالت کے سبب سے طلبہ کے لئے، جن کی طبیعت فطری طور پر خصوصاً کتب درسیات کے معاملے میں تنوع و رنگا رنگی کو پسند کرتی ہے، غیر دلچسپ ہوتے تھے۔ سبق کی کتاب اپنی نوعیت میں کتنی ہی اعلیٰ ہو، طالب علم اور وہ بھی اسکول کے اس کو بہرحال وبال ہی سمجھتے ہیں اور اس سے بیزار ہی رہتے ہیں۔ پھر اس بیزاری و ناگواری میں جس قدر کمی پیدا کرنا ممکن ہو اس سے دریغ نہ کرنا چاہئیے۔

میں نے انہی امور کو پیش نظر رکھ کر اس کتاب میں جدید فارسی کے مختلف اسلوب بیان اور مختلف موضوع کے مختصر نمونے جمع کرنے کی کوشش کی ہے۔ لیکن سب منتخبات مستند اہل قلم کی تصانیف سے لئے گئے ہیں۔

رہنمائے پسران امریکہ کے ایک مصنف کی کتاب ہے جسکو سفیر انگلستان مقیم بوشہر کے مترجم اول آقا میرزا محمود خاں نے فارسی میں ترجمہ کیا ہے۔ اسمیں سے چار مکتوب کا انتخاب

اس مجموعہ میں شامل ہیں۔ ان خطوط میں بچوں کو صحت جسم و اصلاح اخلاق کے اصول بتائے گئے ہیں

"طلیعۂ زر" حسین علیخاں نوری مصباحی کی نہایت دلچسپ و مفید تصنیف ہے جس میں پچیس مقالات علمی و بحثی و تاریخی و اخلاقی درج ہیں۔ ان میں سے تین مقالے انتخاب کئے گئے ہیں ہر مقالہ طالب علموں کے لئے کارآمد معلومات پیش کرتا ہے

"سیاحت بدور اور کرۂ زمین بہشتاد روز" فرانس کے مشہور علمی فسانہ نگار "جولیس ورن" کی مقبول کتاب (Round the world in 80 days) کا ترجمہ ہے اس کے مترجم مشہور مدیر و صاحب قلم "محمود طرزی" ہیں۔ اس مجموعہ میں اس طویل قصے کا سب سے ابتدائی اور سب سے آخری حصہ انتخاب کیا گیا ہے جس میں اصل واقعہ کا تسلسل قائم ہے

"حالات شرلاک ہومز" سر آرتھر کونن ڈائل کے ایک فسانہ سے لئے گئے ہیں جسکو شاہی خاندان کے ایک فرد نواب والا شاہزادہ عبدالحسین میرزا نے ترجمہ کیا ہے۔ یہ مختصر مضمون بھی بجائے خود دلچسپ ہے۔

ایران کی نثر کے ساتھ نظم نے بھی نئی روش اور نیا قالب اختیار کیا ہے اسلئے نثر کے ساتھ نظم کا مطالعہ اور اس سے واقفیت فائدہ سے خالی نہیں۔ ایران میں ۱۹۰۶ء و ۱۹۰۸ء کے انقلاب حکومت سے بہت سے نئے شاعر اور جدید طرز کی نظمیں پیدا کر دی بعض شعراء اور انکی نظمیں زندۂ جاوید ہوگئیں۔ انہی مشاہیر ایران میں آقا اشرف الدین رشتی "نسیم" بھی ہیں جن کے مجموعہ کلام "نسیم شمال" سے چند دلچسپ اخلاقی و قومی نظمیں اس مجموعہ میں شامل کی گئی ہیں۔

الفاظ جدید کی مشکل رفع کرنے کے لئے علاوہ چند فٹ نوٹس کے آخر میں ایک فرہنگ بھی شامل کر دی گئی ہے۔

امید ہے کہ یہ مجموعہ ہائی اسکول کے نصاب فارسی جدید کے لئے موزوں ثابت ہوگا۔

آگرہ
۲۲ دسمبر ۱۹۳۰ء

کمترین
عابد حسن فریدی

فہرست مضامین

نمبر شمار	نام کتاب یا مضمون	نام مصنف یا مترجم	صفحہ
۱	رہنمائے پسران	آقاے میرزا محمود خاں مترجم اول جنرل قونسو لگری انگلیسی در بوشہر	۱
	مکتوب چہار دہم		
	مکتوب پانزدہم		
	مکتوب شانزدہم		
	مکتوب ہفدہم		
۲	طلیعہ نور	حسین علی خاں نوری مصباحی	۲۶
	پیدایش صنائع و اختراعات		
	تمدن و اصول حفظ الصحۃ		
	تکالیف و ذطائف		
۳	سیاحت زمین بہ ہشتاد روز	محمود طرزی	۴۲
۴	حالات شرلاک ہومز	نواب والا شاہزادہ عبدالحسین میرزا پسر مرحوم و مغفور موید الدولہ	۷۱

حصہ نظم

از مصنفات آقائے اشرف الدین رشتی نسیم

نمبر شمار	عنوان نظم	صفحہ	نمبر شمار	عنوان نظم	صفحہ
۵	صفت علم	۸۷	۹	قبائے تازہ بمناسبت عید	۹۵
۶	بیکس وطن	۸۹	۱۰	ادبیات	۹۷
۷	چہ خوش بود	۹۱	۱۱	نمی دانم چہ بنویسم	۹۸
	در نومیدی بسے امیداست	۹۳	۱۲	این ہم بگذرد	۹۹

وقدر وقیمت آنها بر تو معلوم خواهد شد در خیال تو محکم نمایم ۔ اگر بخواهم تمام آنچه مقتضی است در این موضوع بتو بگویم لازم می شود که هر عصر تا چند هفته باهم در این خصوص صحبت بداریم اما خوب است نقداً سه چهار روز صرف این باب کرده و امید وارم بعد ازین بوسیلهٔ خواندن کتب مفیدهٔ بر اطلاعات و معلومات خود بیفزائی ۔ من هم ساعی هستم که در مختصر وقتے و ساده ترین طریقے اطلاعات مفصل مشروح بتو بدهم ۔

لابد اغلب شنیده میگویند "النظافة من الایمان" یعنی پاکیزگی جزو دین است و نیز میگویند پاکیزگی تالی فرشتگی است ۔ نظافت واقعی عبارت از پاکیزگی بدن و خیال است ۔ اگر بگذاری خیالات پست و ناصحیح در فکر تو داخل بشود اثر آنها بزودی در زندگانی تو ظاهر می شود ۔ " از کوزه همان برون تراود که در اوست " ۔ کردار نماینده خیال و اعمال ظاهری علامت و نتیجهٔ ما فی الضمیر انسان شناخته می شود ۔ خیال و فکر بزودی در حیات اثر میکند و خود شان اخلاق می شوند پس بدان که لازم است افکار و خیالات خود را پاک نگهداری ۔ واجب ترین شرائط تحصیل و نگاهداری یک ضمیر پاک این است که انسان قلب پاک داشته باشد و قلب پاک فقط از جانب حضرت پروردگار مرحمت می شود و استدعائے تو از درگاه او باید این باشد که اے خدا دل طاهر و پاک در من بیافرین و روح مستقیم در باطنم تازه بنما

البته باید بدانی که پاک دلان محبوب خدایند، اگر تا بحال قلب خود را کاملاً
متوجه بسوئے یزدان پاک نکرده واجب است که فوراً باین وظیفهٔ مهم قیام
نمائی چون وسیلهٔ سلامت و نجات تو همین است و بس، وقتیکه این قلب
پاک را که فقط خدا می تواند بتو عطا بفرماید دارا شدی وظیفه ات این
است که بخوبی آنرا نگهبانی نمائی چون بزرگان فرموده اند قلب خود را
با توجه تام حفظ نما زیرا که نتائج زندگی بسته بآن است۔

محض اینکه قلب خود را بخوبی حفظ نمائی بر تو لازم است که با کمال توجه
از تمام کتبے که خلاف نزاکت و طهارتند دوری بجوئی، بسیار کتابها از حیث
اخلاق پاک و مهذب نیستند و ازین مقوله کتابها کم نیست، کتابیکه نمیتوانی از
پدر و مادرت بخواهی که بلند با تو بخوانند خودت هم گاهے نخوان دوست
نزن و اگر کسی دیگر هم می خواند گوش نده، همیشه پدر و مادرت را ناصح و حامی
خود قرار بده و از کسانیکه حکایات قبیحه و صحبت هائے رکیکه فکر تو را از راه
صواب در میبرند با کمال تنفر رو گردان باش و فقط آدم هائے پاک نیت
و خوش ذات برائے مصاحبت و معاشرت خود انتخاب کن، اگر نتوانی
اینطور آدمها بیابی تنها ماندن بهتر است که گفته اند: "وحدة المرء خیر من جلیس
السوء" یعنی تنها بودن انسان بهتر از همنشین بد است، همیشه برائے همرد بد آسانتر است
که تو را باخلاق نکوهیدهٔ خود بکشاند تا آنکه تو او را باخلاق خود متخلق گردانی

نه فقط فکر باید پاک و منزه باشد بلکه بدن هم بایست پاکیزه و تمیز باشد بر هرکس لازم است اقلاً هفته یک مرتبه تمام بدن خود را بشوید و اگر دو مرتبه بشوید دیگر بهتر است، وقتی من با پسران بودم قبل از پوشیدن لباس هر صبح بدن خود را با آب سرد می شستم، بزودی این برای من عادت شد و در تمام مدت حیاتم جاری بوده و فواید کلی از حیث قوه بدن همین عاید شده است، اگر این شستشو در تابستان شروع بشود ابداً تعفن خطر چالش نیست و وقتی آب و هوا در زمستان سرد شد پس از غسل یک گرمی زیادی در خود احساس مینمائی و عقب آن نشاط و زندگی برای تو پیدا می شود پس از آنکه با حوله خشک بدن خود را مالیدی لازم است با دستهایت تمام بدن را با نهایت قوه و زور بمالی.

نه فقط خارج بدن بلکه داخل آن هم بایست بوسیله تنظیف پاک و طاهر نگاه داشته بشود، جزء بیشتر آن کثافتیکه از خارج بدن باید شسته بشود از قبیل مایع و جامد فاسد شده ای باشند که از راه مسامات پوست غالباً به شکل عرق از بدن خارج می شود، لازم است که کراراً بدن را شست و شو کرد تا مسامات بدن باز بماند و صحت برقرار باشد، اما یک مقدار مواد فاسد مایع یا جامد هست که یک مرتبه یا بدفعات از بدن خارج می شود.

کیفیت پیدایش این مواد فاسده در اشیا از نگاه کردن بر سوختن

آتش در منقل یا اجاغ بخوبی ملتفت خواهی شد، سوختن هیزم یا ذغال باعث حرارت می شود و اگر بخواهیم سوختن آتش دوام پیدا کند گاه گاهی باید هیزم بآن مزید نمائیم همین که هیزم می سوزد خاکستر جمع می شود، یک قسمت جزء از این هیزم بشکل دود از دودکش خارج می شود و آنچه بشکل خاکستر می ماند بایست برداشته بشود و الا اجاغ پر و منفذش مسدود و باذکش قطع می گردد و آتش خاموش می شود، همین مطلب هم در مورد بدنهای ما راست و صحیح است حرارت بدنهای ما بسبب تغیراتی است که بواسطهٔ اعمال حیات که در چندین موارد شبیه بسوختن هیزم در اجاغ است در ریه ها و کبد و اعصاب ما رخ میدهد، هرچه از راه مسامات عرق می شود و خارج میگردد بمنزلهٔ آن قسمت خاکستر است که بشکل دود از دودکش بیرون می رود و آن قسمت که بشکل مایع و جامد در آن محلی که برایش معین شده می ماند مطابقت می کند با خاکستری که در خاکستردان زیر اجاغ جمع می شود، پس اگر این خاکستردان هر روزه خالی نشود خاکستر در آن جمع می شود بقسمی که تا لب اجاغ میرسد و منفذ را مسدود و آتش را خاموش می نماید، مثانه و روده ها هم اگر بوقت معین خالی نشوند تمام داخلهٔ بدن مسدود می شود و از جمیع اعمال بدن ما جلوگیری می نماید و مواد فاسد و متراکم می گردد و در خون می ماند و مغز و تمام اجزاء بدن ما کسل و سنگین می شوند و اگر این حالت تا مدتی باقی بماند یا اغلب و دفعات تکرار بیابد یقیناً

ناخوشی و مرض بانسان عارض می شود، اگر میل داری قوی و صحیح المزاج باشی بہ طریق استمرار از رد سے صحت نولہ[1] ہاے بدن را از مواد فاسدہ خالی بنما، جنس ایں فاسد بایست ہمیشہ تمام و کمال قبل از خواب در شب ہر روزہ بین سہ تا شش ساعت یا زود تر خالی بشود، جنس فاسد جامد بدون کم و زیاد با کمال استمرار ہر روز باید از بدن خارج گردد و بعقیدۂ مردان پاکیزہ و محتاط انسب آن است کہ ایں کار آولین وظیفۂ انسان بدون فاصلہ پس از ناشتا قرار دادہ بشود، بدون وقت و ترتیب در ایں دو وظیفہ صحت و قوت بدن و نظافت فکر از جملۂ محالات است چوں اگر اہل یک خانہ بخواہند راحت و آسودہ باشند کافی نیست کہ بیرون خانہ خوب نقش کنند بلکہ اندرون و داخل آں ہم بایست نظیف و پاک باشد، پس اگر می خواہی صحت مند و سعادت مند باشی خارج و داخل بدن خود را پاک و تمیز نگاہ بدار۔

---

[1] نولہ۔ نالی۔ سوراخ۔ یعنی مسامات و منافذ

۷

مکتوب پانزدهم

عزیزم جمشید

دیروز از حرارت و تغییراتیکه در ابدان ما واقع میشود صحبت داشته و آنها را تشبیه باتشی کردم که در منقل یا اجاغ باشد، از چندین حیث این شباهت بدون کم و زیاد حقیقت دارد و تنها تشبیه نیست، در بدنهای ما این اشتعال یا آتش گیری یا سوختن آهسته تری باشد و از این حیث هرگاه این سوختن آهسته باشد مثل ضایع شدن آهنی که در هوا افتاده باشد ما آنرا زنگ زدن می نامیم و هر وقت بسرعت واقع لشود مثل زغال و هیزم آنرا سوختن می نامیم اما در هر دو مورد عمل یکی است و کیفیت آنها حکم واحد دارد، در بدن انسان سوختن بسرعت آتش گرفتن هیزم نیست اما از سوختن و زنگ زدن آهن بسیار سریع تر است.

از آنجا که تغییرات مهمی که در بدن ما واقع می شود شباهت کلی بسوختن هیزم و زغال دارد بسیار بجا است که تحقیق بنمائیم که هیزم را باید بچه قسم بکار برد تا این شعله حیات جسمانی ما بخوبی بسوزد و نتایج مفیده از آن عاید لشود، اقسام غذا و خوراک این قدر زیاد است که ممکن نیست از هر کدام آنها جداگانه صحبت داشت ولی باید گفت غیر از خوراک سازگار موافق

یعنی خوراکے کہ اسباب تقویت بنیہ[۱] باشد گاہے خوراکے دیگرے نبایست خورد، غذا ہم بالیست درست طبخ بشود و مقدار ماکول[۲] باید اندر وسے صحت و قاعدہ و باقسام مختلف و باوقات معین مرتب باشد، ہمیشہ ہر چیزے کہ می خوری در اثر آں فکر کن، ہر وقت سردرد یا تپ داری یا اگر اوقاتے تلخ و احساس برافروختگی در خود می نمائی بدقت در جنس و مقدار آنچہ را کہ از دہ انزدہ تا چہل و ہشت ساعت قبل ازآں خوردہ فکر و خیال بکن و بدیں طریق بواسطہ تحقیق و تفکر بسیار تجارب مفیدہ در طلب سلامت و صحت مزاج خود تحصیل خواہی نمود، قوانین حفظ الصحۃ کہ مرتب کردہ اند باکمال تفکر و دقت مطالعہ نما ولی ہمیشہ بخاطر داشتہ باش کہ اگر اصلاح و تعدیل در آنہا لازم باشد کہ با احوال خودت مطابقت بکنند بایستی بملاحظہ و دقت خودت و مطالعہ احوال تو است، ہر چیزیکہ بامزہ است ولے بامزاجت موافق نیست مخور زندہ نباش کہ بخوری بلکہ بخور باندازہ کہ زندہ بمانی۔

بعضے پسراں و دختراں ہم یک میل غیر طبیعی براے سرکہ و نمک و شیرینی و قہوہ و مداد ہاسے رنگی پیدا کردہ و بیک طرز و مقدار سے

---

[۱] بنیہ۔ جسم

[۲] ماکول۔ غذا۔ جو چیز کھائی جائے۔

آنها را میخورند که چندین جهت بسیار مضر واقع می شوند، اگر این عادت
بزودی ترک نشود منجر باعمال بد باطنی و ظاهری می گردد، مرتکب
خود را مستعد افراط در شرب می نماید و در راه خسارت و ضرر دائمی بلکه
تباهی کلی بر است خود پیدا می کند، اثرات اسف آور این دو چیز
را خود مان در بیتین نفر که از سالهای قبل در سن کوچکی با آشنائی
داشته اند ملاحظه کرده ایم۔

آنچه در مسئله خوراک گفته شد در باب مشروب هم بجا و درست
است، فقط چیزی بیاشام که باعث اعتدال و استقامت مزاج تو
باشد، آب زلال بهمان درجه حرارت یا برودت که از چشمه جاری
می شود بهترین اقسام مشروب برای پیران و جوانان است،
پسر یکه در ضمن رشد چای و قهوه می آشامد ممکن نیست مثل کیکه
فقط آب خوب می آشامد بزرگ عقلی و صاحب قوت بشود چای
و قهوه مکیف هستند و ممکن نیست استعمال شان در اثنای سالهای رشد
بچه تا اندازهٔ مهمی از مایهٔ حیات و قوهٔ رشد دست نکاهد۔

اگر قدر صحت و سعادت و شان منزلت و قدر جان خود میدانی
هیچ وقت مسکرات را بهیچ قسم و نوع نیاشام، اطراف خود نظر بنید از
و آن خرابی که مسکرات در جان های دیگران کرده ملاحظه نما

و درس هائے حکمت بلاحظات دقیقه از آنها بیاموزد و نگذارد خودت عملاً تجربه کرده بعد تاسف و اندوه بار بیاوری، امثال قدما که گفته اند "شراب فریب دهنده و مسکر باعث تهییج نفس است و هرکس فریب آنرا خورد عاقل نیست" بخاطر بیاور، اگر بخوبی دقت کرده باشی آنچه در امثال آورده اند در اطراف تو ظاهر و هویدا است "آخرالامر مثل افعی می گزد و مانند آتش می سوزاند"

آنچه از بابت چای و قهوه گفتیم در حق تمباکو بالمضاعف درست است و حقیقت دارد، سیگار چیز کوچکی است و بی ضرر بنظر می آید اما باخطرترین و مهلک ترین چیزهائیست که پسرانرا اغوا کرده بخود می کشاند شاید کشیدن سیگار از روی اعتدال برای معدودی مردم که از سن سی تجاوز کرده باشند و قوای شان کاملا جا گرفته باشد و قوای فکری و بدنی شان طبعا سست و شلین است علی الظاهر اثر مضری نداشته باشد اما بدیهی و واضح است که هیچ پسری در ضمن رشد قوایش ممکن نیست اقدام بکشیدن هر قسم تنباکو بکند و ضرر حتمی فوری دائمی باو نرسد، اگر بدقت به پسرانیکه می بینی سیگار می کشند نظر نمائی ملتفت خواهی شد که باندازه که بدخانیات عادت کرده اند بهمان اندازه هم در رشد و نشو و نمای

عضلات شان کسیر و نقصان پیدا شده است، اگر تو بتوانی یک پسر پیدا پیدا نمائی که بمقدار معتنابهی سیگار می کشد و عضلاتش خوب ترقی کرده و سخت شده و پوستش زرد نیست و سفیده چشمش تار نشده پس چیز پیدا کشف کرده که بسیار سے مردمان دقیق از درک آن عاجز گشته اند. اند استعمال تنباکو پسر از رشد می ماند و نشو و نمایش کم می شود و اثر آن بر مغز مانند اثرش به بدن نمایان و وخیم است، در مدارس رشدیه و مدارس عالیه از تحقیقات دقیقه واضح شده که شاگردانیکه عادت به تنباکو دارند از دیگران عدد وسط شاگردانیکه پهلو یشان در همان درجه هستند زیاد تنزل می کنند، تحقیقات کتبی در باب نشو و نمای ارتفاع و وزن بدن و ترقی قواے فکری شاگردانیکه چهار سال در مدارس عالیه ماند مانند ظاهری دارد که آنهائیکه دخانیات استعمال نمی کنند صدی بیست و چهار بیشتر از شاگردان همان درجه که عادت به دخانیات دارند در وزن ترقی می کنند و در ارتفاع صدی سی و هفت و در اندازه سینه صدی چهل، آنچه در باب مدارس عالیه گفته شد در مورد مدارس ابتدائی و رشدی در تمام این مملکت صادق می باشد.

استعمال تنباکو بر قواے مغزی و صحت هر عضو بدن مخصوصاً

لـه معتنابه - یعنی قابل اعتنا، تعداد کثیر۔

بر صحت و قوهٔ رشد اعضاے تناسلیه اثرات وخیمه دارد، هرگاه
اثرات مضرّه که از نتیجه کشیدن یا جاویدن[1] تنباکو محدود و منحصر
باستعمال کنندهٔ آن بود عواقب و نتائج آن این قدر بد نمی بود. اما وقتے
بیاد بیاوریم نبی آدم اعضائے یک دیگرند یعنی افراد ماسمت حلقات
یک سلسلهٔ زنجیر دارند ملتفت میشویم که چگونه صدمه که با بدان خود ما رسیده
باید با طفالیکه بعد از ما می آیند هم برسد چنانکه چند روز قبل
بتو شرح دادم آنچه تو هستی اطفال تو هم با کمال آسانی
و بر طبق قانون طبیعت همان خواهند بود و آنچه در حق آنها می خواهی
خودت هم در منقولات رشد خود سعی بنما که همان طور بشوی، دخانیات
تنها مضرّ نمی باشند بلکه پُر خرج و مستلزم خطرات عدیده هم هستند.

امید این بود که امروز پاره مطالب را در این مکتوب شامل کنم
اما حالا مجبور هستم که آنها را بفردا واگذارم، در این بین خوب است
در این مطالب فکر کرده و بخوبی آنها را بذهن بسپاری

---

[1] جاویدن. چبانا۔

مکتوب شانزدہم

عزیزم جمشید

طہارت و قوت بدن و خیال بواسطۂ خوردن بہترین و مقوی ترین اغذیہ ممکن نیست دوام نماید. خداوند ابدان ما را قسمے درست فرمودہ کہ اگر بخواہیم قوی و صحت مند و سعادت مند بشویم باید کار ہم بکنیم. حتی قبل از نزول آدم و حوا خداوند یک کار سے براثیان متعین فرمود چون کار برائے صحت و آسودگی آنہا لازم و واجب بودند. بنابریں وقت خود را ببطالت و بیکاری می گزارند۔

طبیعتہً ہم ہیچ کدام ما ابتداءً بکار میل نداریم و از قرار معلوم تا ما تنبل بدنیا آمدہ ایم اما باید کار رہا آموختہ بشود و بکار وادا شتہ بشویم تا شوق و رغبت بکار پیدا نمائیم، در این صورت گاہی از انجام آں امور جزئی زیادہ از تومی خواہند شما نہ خالی ممکن د داخل و خارج از مدرسہ نسبت بوظیفہ خود صادق باش و آں ضرب المثل قدیم ذی قیمت را کہ، ہر چہ اصلا باید انجام داد بایست بخوبی انجام داد و ہر چہ قابل نیست کہ بخوبی انجام داد اصلا بنباید اقدام بآن بشود، بیاد بیاد در ہیچ وقت از زحمت باشرف

خجل و شرمنده مباش و کار خود را بواسطهٔ صحت عمل و انجام آن بدرستی منظم و
موثر بنما. آن وقت در انجام شغل خود احساس افتخار و راحت خواهی کرد.
بعضی کارها زحمت بمغز بیشتر می دهند تا به بدن و بعضی های دیگر
فقط زحمت بچند عضله بدن می دهند و باقی دیگر را بیکار می گذارند.
محض اینکه خون آزادی بهر عصبی برسد و تمام بدن قوی
نگاه داشته بشود لازم است که هر یک از عضلات بدن را
در کار آورد و بهمین جهت تقریباً تمام مردم ورزش لازم
دارند. اما این ورزش چه قسم باشد و بچه طریق انجام بیابد باید
از روی شغل یومیه شخص معین گردد. مثلاً پسر بچه که در تمام روز در کار
شیار کردن بوده و عقب خیش رفته است در عصر محتاج
بگردش نیست بلکه خوب است بدریا چه برود قدری پارو
بکشد یا شناوری نماید یا آنکه یک تغییری در کار بدهد که یک
دسته علیحده از عضلات بدن او در کار بیاید. پس چنانچه
همان پسر بجای شیارس یا درونده یا راننده کار بکند
یک دستهٔ اعصاب خسته را راحت می دهد و یک دسته دیگر
را بمأموریت می گمارد و بوسیلهٔ همین تغییر ساده در کار خود راحت
لازمه باو عاید می شود.

فقط معدودے از اقسام کارہا تمام عضلات را بکار می
اندازند و بدیں واسطہ محض آنکہ قواے بکار نرفتہ در کار آوردہ
بشوند و تمام بدن قوی و صحیح باشد یک قسم ورزش کہ از روے
عقل اختیار شدہ باشد براے تمام مردم از ہر صنف مفید
خواہد بود، ہر وقت من داخل اطاق پسری نشوم ہر چند آں اطاق
مختصر باشد ہمیں کہ ببینم یک یک جلد کتاب دینی خود وشش
یا چند جلد کتاب منتخب و رد و لاب و یک جفت میل[۱] آہنی ورزش
در گوشہ اطاقش نہادہ است ہمیشہ از آیندہ[۲] آں پسر امیدوار
خواہم گردید، یک جفت میل آہنی ورزش کہ ہر یک دو سہ دقہ وزن
داشتہ باشد قیمتی ندارد اما منفعت و فائدہ مغزی آن بسیار
است اگر باین میل ہاے آہنی ورزش یک جفت میل تختہ
و یک فنر ورزش و سایر آلات ورزش اضافہ بشود دیگر
بہتر است، این ورزش ممکن است سادہ باشد اگر ہر روز
بشود منافع زیادی از آن عاید خواہد شد، چندیں قسم بہترین
ورزش ہا کہ حالا معین شدہ ابداً میل وغیرہ لازم ندارد۔

---

[۱] میل آہنی۔ ڈمبل۔
[۲] آیندہ۔ مستقبل۔

گذشته از پسران و دختران مرداں و زناں ہم لازم است که در مقابل کار نه فقط ورزش تنها بلکه تفریح و تفرج داشته باشند بین ورزش و تفریح تفاوت کلی ہست، تفریح واقعی ہمیشه، عنصر خوشوقتی و خوشحالی را دارا ست، کسیکه تخته می برد یا سنگ می شکند ورزش دارد اما ہمیں بریدن تخته یا شکستن سنگ، درصورتیکه کار روزینه آدم بشود قابل نیست که آنرا تفریح بخوانیم، حرکت دادن یک چنبه یا چوب زدن بنو بر وپارو کشیدن[۱] در قایق[۲] و گرجی[۳] و سواری دوچرخه آهنی[۴] و چندیں چیزہائے دیگر دارا یک مقدار کافی خوشی و مسرت ہست که قابلیت اسم تفریح دارند با تفریح ہمیشه ورزش ہست اما ورزش شاید خالی از مادهٔ اصلیه تفریح باشد و غالباً ہم خالی ہست، ایں ہروقت مشغول تفریح شده ہی ولیکن در آں غلو کردی که از درجهٔ ابتهاج[۵] و خوشی تجاوز کرد ہماں وقت مبدل بزحمت یا ورزش

---

[۱] پارو کشیدن ۔ کشتی کا ڈانڈ چلانا

[۲] قایق ۔ کشتی ۔

[۳] گرجی ۔ جہاز ۔

[۴] دوچرخهٔ آہنی ۔ بائیسکل ۔ [۵] ابتهاج ۔ مسرت

می شود، فی المثل آن طفلی که چندین روز در اطاق مدرسه یا کارخانه بوده اگر یک ساعت در خیابان راه برود یک تفریح واقعی برای او حاصل می شود اما همین گردش برای آن قراول[۵] که دوازده تا چهارده ساعت در خیابان مامور بوده کار و زحمت است نه تفریح۔

لکن بعضی اشخاص هستند که هر روز با خیال شوق و خوشوقتی و دل گرمی بکار های یومیهٔ خود می پردازند که وظایف یومیهٔ خود را بدل بتفریح دائم می نمایند و این تفریح از بهترین و سودمندترین اقسام تفریح است در مدرسه پسران و دختران دیده شده که چنان شوق بتحصیلات خود دارند که تحصیلات شان یک قسم بازی برای آنها محسوب می گردد، پسران و دختران و زنان و مردانیکه این طور باشند از همه صحت مندتر و آسوده و خوش حال تر اند، پس ای نور چشم عزیز اگر می خواهی صحت مند و خوش حال باشی واز وجود ت فایده و منفعت برآید کار کردن بیاموز و با چنان جدیت و شوق خود را در کار مشغول دار و تمام و کمال قوای خود را بکار بیاورد که مقصود عالی و مقدس تو کار را

---

۵ قراول۔ چوکیدار، کانسٹبل۔

تغییر ببازی بد بد یا اقلاً کارت را تبدیل بخوشی گرداند و در بجاآوردن وظیفه خود مسرور و خوش حال باشی، گمان نکن خوشی و آسودگی یک چیزے است که بواسطهٔ تلاش و کوشش عاید شود و این خیال اشتباه بزرگ و خبط است، وظیفه خود را از روے امانت وفا بجا، بیاور در آن وقت خوشی تو را می جوید و از آن تو خواهد بود، خوشی و آسودگی می تواند تو بر سند اما تو نمی توانی با آنها برسی.

همان طورے که هر روز باید غذا بخوری در ورزش هم نهاد بهراندازه که تفریح لازم داشته باشی بکن اما همیشه بهترین اقسام آن را انتخاب نما و بخاطر بیاور که حتی بهترین اقسام آن ممکن است بواسطه عدم مناسبت موقع یا طرق بجا آوردن آن یا افراط در آن یا مصاحبت بد مضر و موذی گردد.

محض حفظ صحت و تحصیل قوه و نشاط محتاج بخواب زیاد هم می باشی هشت ساعت خواب ممکن است براے بسیارے آدم هاے بالغ کافی باشد لیکن براے پسران و دختران که در ضمن رشد هستند ده تا دوازده ساعت در هر بیست و چهار ساعت اگر بموقع خود باشد بیشتر از لزوم نیست هرگز تا دیر وقت در شب بیدار نمان براے آنکه ساعت هاے اول شب

برای خواب سودمندتر اندتا ساعت هاے آخر شب، عادت بکن که هر صبح تا دیر وقت در درخت خواب بمانی این ضرب المثل صحیح که نزد همه معروف است بخاطر داشته باش زود خوابیدن و زود برخاستن انسان را صحت مند و دولت مند وعقل مند می نماید" روے دو شک پری بخواب و هر وقت برخت خواب میروی برو که بخوابی فکر و خیال بخود راه مده و نفس و خیال را پاک نگاه دار که شب هم باندازه روز در رشد و قوه نشاط تو مدد خواهد کرد۔

مکتوب هفدهم

عزیزم جمشید

آنچه دی شب و پری شب در باب غذا و ورزش و تفریح لازمه براے نگاهداری صحت بدن تو گفتم در مسئله غذا و ورزش و تفریح براے صحت و ترقی فکر هم بےکم و زیاد راست و درست است یعنی فکر هم محتاج است که مثل بدن پرستاری یا تغذیه بشود، قواے دماغی که مهمل مانده باید در ورزش انداخته بشوند

و قوۂ فکر یہ ہم تغذیے لازم دارد، غذا است کہ بہ اسے قوا سے بدنی
است از راہ دہان داخل بدن می شود اما غذا سے فکری
از راہ چشم و گوش و ہر یک از حواس پنجگانہ داخل
می گردد، اگر دہان خود را ہماں طور یکہ در مرض لقوہ دہان قلفک را
واقع می شود ببندی بدنت از گرسنگی می میرد ہمیں طور ہم
اگر دالان ہاسے نیاباں ہاسے پنجگانہ مغز را مسدود نمائی
فکر از گرسنگی خواہد مرد البتہ بسیار مردم دیدہ کہ بواسطۂ نخوردن
غذائے مقوی کافی بدن ہائے شان ضعیف می باشد ہمیں طور ہم
بسیار سے مردم افکار ضعیف و سست دارند چوں مغز ہاسے شان غذاسے
خوب ندارد و نیز ممکن است کہ مردم باوجود داشتن غذاسے خوب
نقسمے از آں بخورند یا چناں مقدار سے از آن صرف بکنند کہ
بمعدہ خود صدمہ برسانند و آنرا مریض بکنند ہمیں سبب
بدن از گرسنگی می میرد ولوآنکہ[۱] معدہ پر باشد چوں البتہ
ملتفت ہستی کہ تربیت و پرورش بدن فقط از مقدار غذا سے کہ
می خوریم نیست بلکہ از مقدار سے است کہ ہضم می شود۔
۱۸ اگر فکر شمائی ملتفت خواہی شد بتقدر رحم است کہ بہ پسر
بیاموزند کہ در ہر چہ می بیند و می شنود و در ہر چہ بوسیلۂ حواس

---

[۱] ولوآنکہ۔ حالانکہ۔

هیچگاه باد می رسد دقیق و با ملاحظه باشد نه فقط آنچه می بینی
و میشنوی تو را به تفکر وامی دارد و تو را هوشیار و عاقل می سازد
بلکه همان چیزی که در فکر تو داخل می شود و آنرا هضم می نمائی قوای
فکری تو را تقویت می نماید. هر وقت مطالعه می نمائی خیال بکن
که چه مطالعه می کنی و پس از خواندن درس بایست ببین چه آموختهٔ
و هرچه داخل فکرت می شود کاملاً آنرا هضم نما یعنی بخوبی تفکر خود
بسیار تا جزء فکر تو بشود مثل اینکه هرچه می خوری باید هضم
نمائی که جزء بدن تو بشود و تو را قوت بدهد

در هر غذائی که بفکر می دهی بسیار احتیاط بکن همانطوریکه
که نمی گذاری غذای ناپاک داخل دهانت بشود همانطور هم نگذار
که مطالب ناپاک ناصحیح چه از خواندن روزنامه و چه از لبهای
دیگران در فکر تو داخل بشود دستگاه معده خود را که محفوظ نگاه
می داری خیالات و افکارت را هم حفظ نما همچنانکه اشخاصی
دیده که بواسطهٔ مقوی نبودن غذای ایشان گرسنه و ضعیف
بوده اند همانطور هم تو و من پسرانی دیده ایم که بسیار بخواندن
کتب معتاد بوده اند و اغلب از وظایف تحصیلی خود غفلت می
کردند تا بخواندن بپردازند و در کوچه و در کالسکه و در سر همه

مشغول مطالعه بوده اند ومع ہذا بعوض اینکہ ہوشیار می شدند افکار وخیالات شان خام وبے اساس بوده وخود شان از ہر مطلبے جاہل وعاری بودند، تقصیر شان نہ این بود کہ کتاب نمی خواندند بلکہ این بود کہ آنچہ می خواندند سودمند وصحیح نبوده لہذا افکار شان بے قوه مانده روز بروز سال بسال ضعیف شده است۔

چنانکہ در مکاتیب سابقہ بتو گفتم کہ اگر بدن صدمہ بیابد ممکن نیست فکر ناقص نشود ہمان طور ہم ممکن نیست فکر را ضعیف یا ملوث بنمائی یا صدمہ بآن برسانی واذیتے ببدن ننموده باشی پس برائے خواندن کتب خوب انتخاب بنما، کتاب تاریخ وشرح احوال اشخاص بزرگ وفنون وعلوم نجوم ومسافرت نامہ وسیاحت نامہ وکتب اخلاقی ومذہبی مطالعہ بکن وحکایات وچیزہائے بے فائده را نخوان، این قدر کتب خوب ومطالب ومواضیع عالیہ ہست کہ اطلاع بر آنہا برائے تو از واجبات است کہ ابداً جائز نیست وقت خود را بمطالعہ کتب ناصحیح وبے فائده صرف بنمائی ہمان طورے کہ طبع ہوشمندی داری کہ باید غذایش را معین بکنی ہمان قرار ہم یک طبیعت اخلاقی وروحانی داری کہ بایست آنہا را تغذیہ بنمائی وہمان قسمے کہ بدن در وقت صحت

گرسنهٔ غذا و فکر محتاج علم و دانش می شود همان طور هم طبیعت روحانی صحت مند جو یائے فضایل و مطالب روحانی است و اگر در عقاید مذهبی تو رخنه پیدا بشود و عقیده ات نسبت بواجبات دینیه و کلام الله و کتب دینی و مصاحبت آدم هاے مومن سلب گردد طبیعت روحانی تو صدمه می بیند و ضعیف می شود و سلب قابلیت از تو می گردد، همان طورے که طبیعت جسمانی خود را غذا می دهی طبیعت فکری و اخلاقی خود را هم باید تغذیه بکنی نظر باین که رابطهٔ که مشغولیات بفکر دارند مثل آن است که تفریح نسبت به بدن دارد پس بجا است که در اینجا فوائد مشغولیات سخن برانیم و شرحش را بیان کنیم۔

انواع و اقسام مشغولیات هست در بعضے از آنها حرف و اعتراضی نمی رود و برخی از آنها محل گفتگو است و بسیارے از آنها یقیناً و حتماً بد می باشند. حالا امکان ندارم مخصوصاً بگویم کدام به و کدام خوب است لیکن می توانم چند قانون درست بیان کنم که در این مورد دستور العمل قرار بدهی۔

اوّلاً هر یک از مشغولیات که اسباب خرج زیاد براے تو می شود بآن اقدام مکن، مشغولیات فقط محض انصراف

خیالند و سودمندی ونمایده داشتن آنها نباید باعث مخارج زیاد بشود و بعبارت اخری لهو ولعب محسوب گردد. ثانیاً باید از خیال قسم باشد که هرچه حالات تو از انصراف از خیالات و راحت لازم دارد بتو بر نماند غذا این که فقط برای شوخی و امرار وقت باشد.

ثالثاً مشغولیات تو نباید بحقوق دیگران وخالت نماید یا آنکه مانع دعاگی در راه دیگران باشد.

رابعاً هریک از مشغولیات که بواسطهٔ کثرت خوشی و دلچسپی اسباب غفلت انسان از وظایف خانگی یا مذهبی یا معاملهٔ خود وادی شود خطرناک است و بایست از آن دوری جست.

خامساً هریک از مشغولیات که مشغول شونده بآن در روز بعد بانجام وظایف زندگانی خود شوق نداشته باشد مضرّ و بکلی مذموم است.

سادساً هریک از مشغولیات که از حیث عفت و عصمت مذموم و در مطالب دینیه و امور مقدسه تولید شک نماید و نور را از خانهٔ خود کم میل بکند و ملاهی را در لباس خوشنما بیار آید و مهیج هوا و هوس گردد یا اخلاق را سست بکند از مشغولیات ناصحیح و مکروهیده

است و باید از آن اجتناب کرد.

در مسئله بازی و مشغولیات فکر کن و هوشیار و محتاط باش
همان طوریکه ممکن است با خیال شوق و شغفی داخل کار بشوی که
زحمات یومیه تفریح مبدل بشوند همان طور هم ممکن است که در
مسئله تحصیل و مطالعه و کارهای مغزی خیال بشوق اقدام نمائی که همان
عنصرے که جالب بازیست آنرا سود مند می نماید در تحصیل و مطالعه
و کارهای دماغی هم حاصل گردد، اگر با خاطرے منشرح و قلبے
منبسط داخل بشویم نه تفریح نه مشغولیات و بازی اسباب
اغوای نفس ما می شوند و نه هم ما را معرض خطرات و خیمه می سازند.

انتخاب طلیعهٔ نور

پیدائش صنایع و اختراعات

زندگانی بشر کنونی و آلات و ادواتیکه در دست افراد جامعه های بشری دیده می شود نتایج افکار و تجارب ملیون ها نفوس سالفه می باشد. اختراع این آلات و ادوات در اثر تجارب اتفاقات و احتیاجات بعمل آمده است مثلاً انسان بتجربه فهمیده است که از تماس[۵] طولانی دو تیکهٔ چوب خشک تولید آتش می شود و از این تجربه که توسط یکی از افراد شده سایرین نیز تقلید و استفاده نموده و بعد افکار در تسهیل حصول آتش جمع شده وسایل دیگر جهت بدست آوردن آن پیدا کرده اند یا اینکه طبخ خوراک و پختن غذا در اثر اتفاق کشف شده مثلاً یک کپر یا یک خانه دهقانی که در آن گوسفندی بوده آتش گرفته و پس از سوختن اثاث البیت و اطفاء حرارت برای بدست آوردن بقیه البیت حرق و در میان آلات و ادوات معروفه تفحص می کرده اند که انگشت یکی از متجسسین ببدن گوسفند بریان شده فرو رفته و تالمی که حرارت در دست او تولید نموده بر حسب معمول طبیعت

---

۵ تماس، رگڑ۔

بدہان خود فرو بردہ و ذائقہ او ر در این ضمن طعم خوشی را احساس
و ابراز مطلب بسا یرین کردہ جمیعا بخوردن گوسفند مطبوخ
مشغول شدہ اند و ازاین وقت بعد گوسفند را در کپری کردہ
و آنرا آتش می زدند تا بآن وسیلہ گوشت مطبوخ تحصیل
نمایند بمرور زمان ملتفت شدہ اند کہ بدون سوختن لانہ وخانہ خود
بوسیلہ کشتن حیوان و بریان کردن گوشت آن در روے آتش
نیز می توان تحصیل خوراک پختہ نمود وکم کم وسایل دیگر برائے
طبخ معمول گشتہ تا بامروز رسیدہ کہ بانواع اقسام مختلفہ طبخ و
تہیہ خوراک می شود۔

غظمت مخترعین عالم و اختراعات آنہا منوط بحیط زمان آنہا است
مثلاً آن کسے کہ در شش ہزار سال قبل یا پیشتر اختراع چرخ
رانمودہ ہمان درجہ وعظمت را دارا است کہ مخترع ماشین
بخار یا تلگراف بی سیم دارد چہ بواسطہ اختراع سادہ کہ در دورہ
خود بسی عظیم بودہ انسان آن عہد موفق شدہ است معمولاً تیراکہ
بوسیلہ یک حیوان اہلی از قبیل اسب و الاغ حمل می نمودہ بوسیلہ
چرخ در شکل عرابہ باہمان حیوان پنج مقابل آنرا حمل نماید یا مخترع
دہ ارقام حساب ہمان اہمیت را دارا است کہ مخترع علم جبر

دارا می باشد بلکه می توانیم با مقایسه زمان وضیق فکر مردم آن دوره ایرا
اختراع ساده را یکی مهم تر و عظیم تر از اختراعات امروزه بدانیم که
فکر انسان این طور تربیت یافته و آماده شده است و وقتیکه دقت
کنیم بما معلوم می شود ترقیات نوع بشر در اختراعات خیلی بطئ و
کند بوده زیرا که هرچه امروزه در دست بشر ملاحظه می شود توسط
هزاران اشخاص و جرح و اصلاح شده تا اکنون اشکال را
بخود گرفته مورد استعمال گردیده اند.

از پنج نژاد بشری فقط نژاد ابیض و بخصوص آریاها در
اختراعات صاحب استعداد و افزونه ولی اساساً اختراع به اسم
احتیاج می شود یعنی ملتیکه احتیاجات آنها زیاده بوده در صدد
رفع احتیاجات خود برآمده و نتیجه آن اختراعات شده است
وملل که طبیعت و صنعت اقلیم وسایل آسایش آنها را آماده
نموده اینکه اختراع و صنعت ننموده اند و از همین نقطه نظر است
با وجود آنکه این اهالی باید بیشتر از نژاد آریان نژاد اهالی ممالک
اروپائی ها می باشند اختراعاتیکه در عالم نموده اند زیرا
مقتضیات آب و هوا و عدم احتیاج و اجبار آنها را از تفکر
در اختراعات و کشفیات علمی باز داشته اند.

تمدن و اصول حفظ الصحت

اصول حفظ الصحت که مراعات آن لازم و می توان از اعمال روزمره دانست بقرار ذیل است. اولاً نگاه داری سر در موقع راه رفتن و نشستن بطور مستقیم بحدیکه گردن به پشت بقسم شکلی باشد. نگاه کردن چشم عابرین و مخاطبین در معابر و در محل کار شغل آنکه همه آنها به انسان متوجه شوند. نتیجه این طرز نگاه داشتن سر عمل جهاز تنفس را تسهیل و مرتب نموده و آن طرز نگاه کردن انسان را در نظاره صاحب شخصیت جلوه می دهد. دوم عقب انداختن شانه ها در موقع راه رفتن و نشستن و نگاه داشتن بدن در خط مستقیم در حال سکون و حرکت. حقیقتاً کسالت و بی حالی اغلب مردم از اینست که خود شان را به راه می برند و هرچند این طرز حرکت در نظر بعضی ناپسند و محل تنفر شخص می کنند و سر بگریبان بودن و جلو یا نگاه کردن را از آداب می شمارند ولی احساسات اینها قبیل اشخاص با یک بی اعتنائی شود سوم ورزش در صبح باندازه یک ربع برای اشخاص لاغر و ضعیف و نیم ساعت برای اشخاص سمین این ورزش

بهتر است بطور رژیمنا ستیک معمول بین ارد پائی ها بوده متضمن
ورزش تمام عضلات بدن باشد ولی بحدی که بدن عرق
نماید بهترین ورزش آنست که بدون اجبار و اکراه توام با فرح
وخوشحالی باشد مثل رفتن با عدهٔ رفقاء ببالای تپه و یا غشته
در دویدن و یا اسپرت های مفرح دیگر غرض از این ورزش
یومیه پهلوان شدن نیست بلکه برای آنست که توازن حفظ نموده
وجوارح واعضاء را حسن جریان خود وادارد. این مسئله را نیز باید
درنظر گرفت که ورزش زیادی برای اشخاص ضعیف
ولاغر مضر بوده و آنها را ضعیف و ناتوان تر می کند. چهارم
تعطیل کار در هفته یک روز و بیرون رفتن از شهر با عدهٔ از
رفقای خوش مشرب و گذرانیدن وقت را بتفریح و اسپرت
دیگر دش خارج شهر. اجتناب از شراب و افیون واجب
ولی تدخین سیگار و صرف قهوه یا چای یا کاکاو بحد اعتدال
ضرری ندارد. در خارج شهر شخص باید بوسایل مختلفه خود را
مفرح نگاه داشته و قطعاً از فکر یا اشتغال بکتاب و قرائت
احتراز نماید و بهر نحوی ممکن است خود را بتماش و مشغوف بدارد
و باین وسیله خستگی که در نتیجه شش روز کار هفته به بدن و دماغ

دار دستشده رفع و برای کار آتیه حاضر شود و در صورتی که
وضع هوا مانع گردش بیرون شهر باشد استراحت و تفریح در
منزل می توان نمود. پنجم کناره گیری و تعطیل شغل در سالی یک ماه
وگذرانیدن آن در اماکن ییلاقی و صرف اوقات با استراحت
و تفریح این تعطیل سالی یک ماه برای کلیه اعضاء ادارات
دولتی، محصلین مدارس عالیه و کلیه اشخاصی که بوسیله قلم
و بکار انداختن دماغ خود اعاشه می نمایند علی الخصوص عصبانی
مزاجان لازم است زیرا اشخاص عصبانی قوای خود را بعد
افراط صرف می نمایند برای تحصیل قوای از دست
رفته تعطیل سالی یک ماه برای آنها لزوم قطعی پیدا می کند
واز این روز دولت می باید اعضاء ادارات را سال
یک مرتبه یا دو سال یک مرتبه مرخصی دهد زیرا غالباً اشخاص
برای آنکه بیکار و بلاتکلیف نشوند تحصیل مرخصی نموده برای
سالهای متوالی بخدمت محوله اشتغال می ورزند ونتیجه اش
می شود که یک مرتبه از کار افتاده و مریض گردند ونیز وظیفه
دولت است که حتی کمپانیها و تجارتخانه ها را هم مجبور نماید
که این اصل را درباره اعضاء و کارکنان خود معمول و مجرا دارند

اشخاص هم باید در نظر بگیرند که قیام بچندین شغل دماغی برائے
پیدا کردن باعث خرابی مغز و تضییع صحت و نتیجه آن کسالت
دائمی و جنون است در حقیقت استعداد و دماغ بعضی کم است
و برای این اشخاص واجب است که از فکر و اشتغالات دماغی
زیاد اجتناب نمایند ششم تنفس عمیق و طولانی در حال نشستن
و راه رفتن این طرز نفس کشیدن کم کم عادت شده شخص را
از ابتلا بامراض ریوی محفوظ و اعمال سایر اعضا را نیز مرتب
می نماید و مخصوصاً عمل هضم را تسریع می کند هفتم نشست شوی
در آب گرم هر هفته یک الی دو مرتبه بمقتضائے کیفیت شغله و
فصول سال و نشست شوی در آب سرد بطور یومیه و تغسل
در آب سرد برائے همه کس ممکن نیست زیرا بان طوریکه جهت
بعضی مفید می باشد برائے برخی مضر حال هم را داده و لهذا باید
اول فهمید که بدن استعداد آب سرد را دارد یا خیر و این مسئله
بنشستن یک عضوے از بدن در آب سرد معلوم گردد
یعنی اگر پس از آن فوراً عضو مزبور گلگون شده دلالت باستعداد
بدن می کند و مشعر براینست که خون حاضر برائے جواب
بعکس است و در صورتیکه کبود و در خاوت حاصل شده دلالت

برستعد نبودن جسم می کند و در این حال مضر می شود. تغسل
در آب گرم برای رفع کثافت و حفظ نظافت جلد است
وشست شوی در آب سرد برای تقویت عضلات،
اعصاب و روح می باشد. این نکته را باید دانست که در شست
شوی در آب سرد تدریج سرد کردن آن فایده ندارد و می
بایستی یک مرتبه در آب سرد داخل گردیده یا زیر دوش آب سرد
رفته بدون آنکه آب را تدریجاً سرد نموده و نیز باید در نظر
داشت که شست شوی زیاد بدن یا صورت باعث خرابی
پوست بشره شود و تولید ضعف و بے حالی می کند هم چنین اتحام
دیده بدید شخص را علیل می نماید زیرا فقط پوست است که فاصله
مابین انسان و موجودات محیط می باشد و چون پوست مریض
شود احساسات و بدن مریض خواهد بود و خرابی پوست دلالت
بر خرابی بدن می کند زیرا پوست سالم بدن سالم را می پوشاند
هستم. اجتناب از خستگی مغز و بدن چه در شغل وچه در تفریح
خستگی علاوه بدین که جوهر حیاتی را از بین می برد حالت
دفاع را در زندگانی معدوم و انسان را عصبانی و فراموش
کار و بے حوصله و بالآخر از سرشاری حیات بے نصیب

می کند چنان که حیوانات نیز وقتے زیاد تعقیب و خستہ شدند
از تقلاے حفظ حیات و جان عاجز ماندہ تسلیم می شوند لذا
می توان گفت کہ علت اغلب اشخاص از خستگی فوق العادہ
بدن ویا داغ آنہا است کہ بہ اثر ادامہ کار بطور فوق العادہ د
بدون رفع خستگی رخ دادہ است نہم خوردن یک ملین ہر
ماہی یک مرتبہ اہم از این کہ آثار سوء ہضم و یبوست موجود
باشد یا نباشد عموماً اشخاص تا مریض نشوند بخوردن ملین
یا مسہلے تن در نمی دہند در صورتے کہ می بایستی قبل از ناخوشی
معدہ وامعا را پاک نمودہ و ہمانطورے کہ چرخ ہاے یک
ماشین محتاج بشست شو و روغن مالی است بدن انسان نیز
محتاج بہ مسہل و ملین است ۔ دہم رفع علت درد ہرگاہ در عضوے
عارض شود نہ اسکات آن بوسیلہ ادویہ مخدرہ ۔ درد یک
مخبر درونی از صدمات واردہ باعضا راست وکذا نباید فقط
اسکات آنرا فراہم آورد بلکہ علت آنرا مرتفع ساخت مثلاً
اگر عضوے از بدن بسوزد بوسیلہ ادویہ ممکن است آں
عضو را بے حس کردہ و درد را تخفیف دہد ولے عدم احساس
درد رفع سوختگی نکند بلکہ غفلت از معالجہ است پس وقتے

که بوسیله دوائی اسکات درد فراهم شد غفلت از معالجه
در رفع علت نباید نمود۔

اشخاصیکه بوسیله قلم اعاشه می نمایند و بکثرت مشغله و
زیاده کارنمی توانند فروع حفظ الصحت را مراعات
نمایند می بایستے صبح زود از خواب برخاسته بقدر ربع
ساعت ورزش نموده ولقمة الصباح که مقوی و مختصر باشد میل
نمایند و چون از منزل حرکت کرده بسر شغل خود می روند اوّلاً
در راه بکمال سرعت حرکت نمایند زیرا راه رفتن درصورتیکه
سریع باشد ورزش است و درصورتیکه بطور آهسته باشد فایده
بران مترتب نیست وضمناً نفس هاے عمیق طولانی بکشند و
چون براے صرف ناهار بروند باز همان طور با سرعت حرکت
نموده نفس هاے عمیق بکشند و چون صرف غذا گردند باندازه نیم
ساعة استراحت وخواب کرده باز با سرعت بسر شغل خود بروند
اقلاً در راه ده دفعه نفس عمیق بکشند این گونه تنفس جهاز هاضمه را
در عمل خود نموده هضم غذا را تسریع می کند وعصر را می بایستی
بتفریح وتماشه گذرانیده ودر موقع معین بصرف شام
پرداخته در ساعت معین نیز بخواب روند بدیهی است انچه

درمقالات گذشته ذکر گردیده باید اجرانموده دهمیشه درنظر خود نگاهدارند.

تکالیف و وظائف

هرفردے وظائفے نسبت بنوع خود دارد ودرهر حالتے که هست موظف ومکلف باداء آنست. انجام خدمات یا در مقابل دریافت اجر وپاداش یا بدون اجرت ومزد است ودرهر صورت شخص مکلف است که باکمال صداقت وکوشش آنها را انجام دهد وبهترین طرز انجام خدمات نیز آنست که از حدود خود خارج نشود مثلاً اگر شخصے را مدیر کارخانه پارچه بافی بقسمت رشتن نخ گماشت واین شخص از حدود تجاوز بماشین نساجی هم دخالت نمود حسن خدمت بخرج نداده زیراکه ممکن است ازاین مداخله بیجا ماشین نساجی خراب شده وباعث ضرر وخسارت گردد وبجول تعیین وظائف چنین کس بامدیر کارخانه است اگر او می دانست که آن شخص بسیر قسمت نساجی نیز می باشد البته باو اجازه می داد که درآن قسمت نیز دخالت نماید. درحقیقت بدبختی ملتے از

وظیفہ ناشناسی و دخالت ہاے اضافی وطبقات آن در امور یکدیگر و عدم مجازات در مقابل قصور از وظیفہ و خدمت است دستے را می توان خوش بخت خواند کہ افراد آن وظیفہ شناس بوده حدود ہر یک متعین باشد و بدانند کہ در مقابل انجام وظائف خود بحصول پاداش موفق شده و در صورت قصور از ایفار وظیفہ معینہ مجازاتی خواہند داشت. بالجملہ پاداش و مجازات افراد ملل را وظیفہ شناس می نماید و عدم رعایت ایں اصل مبرہن و ثابت مورث ایجاد سبب نظمی و بے ترتیبی است و چون نظم و ہمی سبیلین از میان رفت و ایں رکن یعنی پاداش و مجازات تنزل پیدا نمود انسان از وحوش و سباع درنده تر و متعدی تر می شود.

علاوه بر خدماتے کہ در مقابل اجرت و مزد است خدماتے نیز ہست کہ تنہا شیرینی وجدان و روشنی قلب در روح اجر و مزد آنست کہ غفلت از آن گناه عظیم و تقصیر بزرگ شمرده می شود مثلاً اگر انسان بیچاره را در حال غرق شدن بنید و نجاتش برائے او ممکن باشد با نظرے اغنائے نکند یا حریقی در خانہ اتفاق افتد و قدمے برائے اطفار نار برندارد سارق وظیفہ و پیشگاه وجدان مسئول است کہ بدرجات از سارق مال در نظر

هوشمندان با وجدان حقیرتر و پست تر است. انسان چه غنی
وچه فقیر تکالیف و وظائفی نسبت بجامعه بشری دارد و با کمال
مجاهدت باید به انجام آنها همت بگمارد و کسی که خود را ذمه دار
هیچ خدمتی نداند و در دوره حیات جز پیروی نفس اماره
راه دیگری نپیماید و از هرگونه مسئولیت نهانی وجدانی شانه خالی
کند از حیوان پست تر بشمار می رود چه انسان حقیقی کسی است
که خدمت بنوع را وظیفه خود دانسته و حتی القوه در رفاه و
آسایش نوع خود بکوشد. انسان همیشه باید بیاندیشد که
خلقت عبث نبوده و بر خود واجب شمرد که به اندازه استطاعت
و قوه خدمتی بجامعه بشری نماید. چنانچه سایرین کرده اند و او از عملیات
آنها متمتع شده است بنوبت می باید از نتیجه عملیات
وی نیز سایرین بهره مند و مستفید گردند. از شخصی که اوقات
خود را صرف خدمات نوعی می کرد سوال کردند که چرا ابتدا برای
رفاه حال خود و عائله خود صرف وقت نمی نمائی و خود را گذارده
بمردم می پردازی جواب داد برای آنکه اگر برای نفس خود
تلاش کنم بیک نفر خدمت کرده ام ولی حال منحصر زحمات و
خدمات من شامل حال جامعه می شود. در حقیقت اگر این فکر

در مغز افراد ملتی رسوخ پیدا کند آن ملت در حادثات ابدی خواهد بود. انسان مؤلف با دارخدا تے بنوع خود می باشد وگاه لازم می شود که در راه ادا ر وظیفه جان گذارد چنانچه در جنگ ماراتان که قشون داریوش کبیر سلطان ایران از قشون معدود یونانی شکست خورده ایرانی با وسیله کشتی هائے خود مجبور بفرار شدند در حینی که عده از قشون ایران داخل در کشتی شده و عازم فرار بودند یک سرباز یونانی داخل در آب شده یک کشتی ایرانی را برائے منع جمعیت آن از فرار با دست راست خود می چسبد و چون فراریان از هول جان دست راست او را می برند کشتی را با دست چپ خود می گیرد و چون دست چپش نیز مقطوع می شود با دندان کشتی را نگاه می دارد بالآخر بواسطه ضربات پے در پے کشته شده و در اثر این جانفشانی سایر رفقائے او رسیده و تمام جمعیت کشتی بمساعی و جدیت او بدست خصم اسیر و مقتول می گردند و هم چنین در قشون کشتی خشایارشا پسر داریوش کبیر برائے فتح مملکت یونان عده معدودے یونانی تنگه ترماپل که نقطه محل عبور و جاده قشون ایران بیونان بود می گیرند و با وجود تمام مساعی

وحملات شدید ایرانی ها موفق به دفع این عده و باز کردن راه
خود نمی شوند تا آنکه یک شبان خائن وطن فروش موسوم به
فیالتس داخل در خیمه سران سپاه ایران شده مبلغی از
آنها گرفته جمعی از قشون ایران را از راهی که مخصوص عبور گله
بوده و معدودی محافظ یونانی در آنجا قرار داده بودند بداخل
مملکت یونان هدایت می کند و وقتی یونانی ها ملتفت این واقعه
می شوند ایرانی ها را در عقب خود مشاهده می کنند ولی با وجود
خطر مهمی که برای خود می بینند عده کمی از آنها فرار و مابقی پایداری
کرده مرگ باشرافت را بزندگانی ننگین ترجیح می دهند تا حدی
ایستادگی می کنند که تماما با سلطان اسپارتا که موسوم به لیونیداس
بود کشته می شوند. اینان وظیفه شناسان حقیقی بوده اند
و در نتیجه همین قوت و استقامت در حس وظیفه شناسی بوده
که ممالک بزرگ مثل لیدی مدی مقهور ایران گردیده و ملت
کوچک یونان استقلال خود را حفظ نموده و با یک مملکت با قدرت
و عظمت مثل ایران رقابت و همسری می نمود یعنی ملت
وظیفه شناس هیچگاه نمی میرد و باشرافت و افتخار در عالم
زیست می نماید چنانچه می بینیم ملل قدیمه مثل آشوریان

بابلیان کلدانیان مدیان همگی از میان رفتند و هیچ کدام امروز دارای حکومتی از خود نیستند و ملت یونان هنوز دارای استقلال بوده و مملکت کوچک خود را در مقابل دول قویه و بزرگ اروپا محفوظ داشته است

انتخاب

سیاحت بر دور ادور کرهٔ زمین

مترجمه محمود طرزی

فلیاس فوق بساعت یازده ونیم از خانه خود برآمده بعد از آنکه پنج صد و هفتاد و پنج بار پاے راست خود را در پیش پاے چپ خود، و پنج صد و هفتاد و پنج بار پاے چپ خود را در پیش پاے راست خود نهاده قطع مسافه نمود در پیش دروازهٔ عمارت جسیم «کلپ ره فورم» که بمبلغ سی لک طلاے انگلیزی بوجود آمده واصل گردید، و در دالان تالان خوری که پنجرهٔ بزرگ بلورین آن بسوے باغچهٔ که بنا بر رسیدن موسم خزان برگ هاے درختان آن رو بزردی نهاده بود باز می شد در آمده فلیاس فوق، همیشه در همین دالان طعام می خورد.

طعام روز او ازین چند چیز مرکب بود یک ـــــ «چرز» یعنی

چیزہائے دہن مزہ، یک یخنی ماہی لعاب دار، یک گوشت کباب با سمارق، یک شیرینی انگور فرنگی را ونہ زدہ، یک پارچہ پنیر (جستر)، یک کاسہ چائے لب ریا را علاکہ مخصوص برائے کلب از چین می آید۔

چہل و ہفت دقیقہ از ظہر گذشتہ بقرار عادت مستمری کہ دارد بدالان بزرگ بسیار مزین آراستہ و پیراستہ کلب بیامد درآنجا یک خدمت گار اخبار ہمان روزہ (ٹائمس) را در پیش روے او بقرار عادت بر میز بنہاد۔ او نیز چنانچہ مقرر کی اوست اخبار مذکور را باز کردہ بمطالعہ مشغول گردید۔ مطالعہ اخبار مذکور جنٹلمین را بقدر سہ ساعت چہل و پنج دقیقہ سرگرم نمود۔ بعد ازان مطالعہ اخبار دستانداردنیز تا بوقت طعام شب دوام ورزید۔ طعام شام نیز بہمان شرایطے کہ در روز دگر گردید تمام یافت۔ آ ایک بریانئے ترتیبہ دارانگلیزی علاوہ شدہ بود از ساعت شش بیست و چہار دقیقہ گذشتہ بود کہ باز بدالان بزرگ داخل گردید۔ و بمطالعہ اخبار (مورننگ پوست) آغاز نہاد۔ بعد از انکہ او از مطالعہ فارغ گردیدہ بود دیگر اعضاہائے کلب نیز یگان یگان بہ دالان آمدہ در پیش میز قطعہ بازی جمع می شدند۔ مسٹر فلیاس فوق بہ

(وِلیست)، نام بازی قطعہ نیلے بتلاست۔ اعضائے جمع آمدہ عبارت
ازیں چند نفریست کہ آنہا نیز ہمچوں قلیاس فوق از بتلا شدگان
ایں بازیست۔

ہندس (اندرہ ستوراات)، صاحب بنک سول یون دساموئیل
فالاتن، تاجر شراب بود (طراس فلانا غان) از امور ہائے بنک
لندن (رالف)، نام یک جنتلمین توانگر کہ ہمہ شان خواہ از جہت
توانگری، وخواہ از جہت حیثیت و اعتبار از اعضاہائے معتبر
کلب شمردہ می شوند۔

اعضائے مذکورہ ببازی سرگرم شدند۔ دریں اثنا فلانا
غان پرسید کہ:

خوب! رالف، ایں مسئلہ دزدی چساں شد؟

اندرہ ستوراات۔ چہ ساں لبثود۔ از بیتہ بنک شد۔ ہمیں قدر!

رالف۔ اما امید می کنم کہ دزد گرفتار شود۔ چونکہ پولیس ہائے
بسیار ماہر کارشناس بہرطرف اورپا، و امریکا برائے
بدست آوردن دزد فرستادہ شدہ واست۔ درہر بندرگاہ
والیست گاہ ہا ایں امور ہا موجود اند کہ بہ ایں سبب فرار کردن
ورہائی یافتن دزد مشکل بنظر می آید۔

ستورات. آیا شکل سارق را می شناسند؟

رالف. اولا این یک را بگویم که این دزد از دزدهاے عادی و بے ہیچ نیست!

فلاناغان. کسیکه بقیمت که پنجاه و پنج هزار پوند بانکنوت یعنی نوت را بدزدد او چسان دزد نیست؟

رالف. دزد هست، اما از دزدهاے سرسری دهرجای نیست!

فلیاس. بلے اخبار د مورننیگ پوست، خبری دهد که این، دزد یک جنتلمینی بوده است!

فلیاس فوق این سخن را گفته، باز ببازی مشغول گردید. کیفیت این دزدی که سرمایه بحث ومثال همه اخبار هاے انگلستان شده بود سه روز پیش ازین بوقوع آمده بود. باین صورت که یک دسته بانکنوت که بقیمت پنجاه و پنج هزار پوند بود از سر میز صندوق دار بنک لندن دزدی شده بود کسانیکه بگویند، صندوق را چرا هوش نکرد؟، بجواب او گفته می شود که ورآن اثنا صندوق دار به ثبت کردن سه شاهی دسه پسیه مداخلات در کتابچه دفتر بنک مشغول بوده وقت وفرصت آنرا

نداشت که باطراف خود نظر بکند!!

با وجود این هم باین قدر غدر مختصر ضایع شدن این قدر مبلغ عظیم خواسته نمی شود. مگر این که یک قدرے از احوال بنک لندن که مهم ترین بنک هائے عالمست معلومات و آگاهی حاصل نمائیم این بنک از غدر و خیانت اهالی هیچ گاه شبهه و اندیشه ندارد. در بنک. نه محافظ، نه پولیس، نه کتاره هائے آهنین موجود است. طلا، نقره. بانکنوت. جواهر آشکار و عیاں که دست هر کس به آں رسیده تواند افتاده است.

زیرا از شرف و ناموس آیندگان. و روندگان معامله داران بنک شبهه و اندیشه کردن جائز نیست حتی روایت می کنند که یک روزے در دالان بزرگ صندوق خانه بنک که بعد با مردم در آنجا بودند یکے از اشخاص موجوده به سر میز صندوق دار یک سلچه طلائی که تقدیر نیم سیر وزن داشت دیده آنرا برداشته تماشا کردن گرفت بعد از آنکه او تماشه نمود شخص دیگرے که در پهلوے او بود آنرا از دست او گرفته تماشه کرده هم چنیں دست بدست گردش کرده تا به آخر دالان برفت. و باز دور کرده به جائے که بود آمده گذاشته شده حال آنکه صندوق دار از کارے که،

داشت سر خود را هم بالا نکرده بوده.

ولی وا اسفا که در این بار چنین نشده، پاکت با نکنوت پنجاه و پنجهزار پوند که از سر میز صندوق دار برداشته شد دوباره بجایش برنگشت. لهذا در وقت شام که بانک را می بستند بجز اینکه پنجاه و پنج هزار پوند دزدی شده را در حساب دفتر ضرر و زیان بانک قید و ثبت نمایند دیگر چاره ای باقی نماند.

بعد از آنکه سرقت ثابت شد. از طرف اداره پولیس لندن به لیمانها یعنی بندرهای مشهور دنیا مانند غلاسقو ، یادرسویس برندیزی، نیورک وغیرهم خفیه ها. یعنی جاسوس های پولیس فرستاده شد. باین خفیه ها دو هزار پوند مکافات وعده شد. و اگر مال دزدی شده بدست بیاید در صدی پنج نیز از آن به یابنده آن داده می شود. اینست که در دالان کلب ره فورم بر سر میز دولیست، بازی در میان اعضای مذکوره نیز از کامیابی و عدم کامیابی خفیه های پولیس مکالمه و مباحثه جریان می یافت، مستر الف، طرفدار این بود که وعده مکافات خفیه ها را کامیاب خواهد نمود. اما رفیق او آندره ستوورات بر این فکر او اشتراک نمی ورزید. اندره ستوورات گفت

بفکر من می آید که کامیابی بطرف وزد باشد، وغفیه هاسے بیچاره بجز زحمت و ماندگی دگر بهره نیابند۔
رالف۔ حال آنکه من می گویم وزد رهائی نخواهد یافت۔ چراکه همه راه هاسے مرور، وعبور در زیر نظر و دیده بانی گرفته شده است، پس بکجا خواهد رفت؟
ستوورات۔ نمی دانم که کجا خواهد رفت! ولے این قدر می دانم که دنیا خیلے بزرگست۔
فلیاس فوق سر بر داشته گفت۔
دنیا بیش ازیں بزرگ بود! نه درایں وقت!
فلانا غان۔ چساں بیش ازیں بزرگ بود؟ آیا دریں وقت دنیا کوچک شده؟ بحقیقت که ایں سخن بمن عجب می نماید! آیا ایں سخن شما که دنیا کوچک شد ازیں سبب است که درایں وقت بسه ماه سیاحت دور عالم می شود؟
فلیاس۔ نه بسه ماه! بلکه تنها، هشتاد روز!!
رالف۔ بلے، مسترفلیاس فوق براست میگوید، چونکه از وقتیکه راه آهن هندوستان ازبمبئی تا به کلکته به اتمام رسیده برائے سیاحت دور ادور کره زمین هشتاد روز کفایت

می کند، چونکه اخبار (مورنینگ، آنرا بدیں صورت حساب
کرده :- از لندن براه برندیزی تا به سویس باراه آهن و
کشتی بخار (۷) روز از سویس تا به بمبئی با کشتی بخار (۱۴)
روز، از بمبئی تا به کلکته باراه آهن (۳) روز، از کلکته تا به
هونغ قونغ باکشتی بخار (۱۳) روز. از هونغ قونغ تا به یوقوہاما
باکشتی بخار (۶) روز از یوقوہاما تا به سانفرانسیسکو باکشتی
بخار (۲۲) روز از سانفرانسیسکو تا به نیویرک باراه آهن
(۷) روز از نیویرک باز تا به لندن کشتی بخار، وراه آهن
(۹) روز جملۃ (۸۰) روز۔

فلاناغان - بلی ایں حساب درست، اما بشرطیکه طوفان ہا
وخراب شدن رہ ہاے آہن و دیگر عوارض در آن
داخل بناشد۔

فلیاس - ہمہ داخل۔

ستورات - اگر وحشیان ہندوستان، یا امریکا راہ آہن را
خراب کنند، اگر قطار را بتوقف مجبور سازند، اگر بر رہ روال
ہجوم نمایند، اگر چرخ ہاے کشتی از اثر طوفان معطل بماند؟
فلیاس - ہمہ داخل۔

ستورات۔ این سخن شما، از نظریات خیلے آسان، و لقولے خیلے سهل، و لے اگر کار بعلمیات و فعل آید.........

فلیاس۔ بعلمیات و فعل هم۔

ستورات، چون چنیں است، برا اجرا کردن ایں عملیات می خواهم که شما را تماشا کنم۔

فلیاس خیلے خوب! برخیز که یک جا برویم تامرا تماشا کنی۔

ستورات۔ نے! خدا مرا از چنیں دیوانگی نگهدارد۔ اما بچهار هزار پوند شرط بسته می کنم که به هشتا د روز سیاحت دور عالم محالست۔

فلیاس۔ نی نی۔ بلکه خیلے ممکن است۔

ستورات۔ چون چنیں است، اجرا بکنید۔

فلیاس۔ به هشتا د روز دور عالم را اجرا بکنم؟

ستورات۔ بلے۔

فلیاس۔ خیلے خوب۔

ستورات چه وقت آغاز می کنید؟

فلیاس۔ حالا۔

ستورات۔ بلے مستر فلیاس فوق! من شما بچهار هزار

طلائی پوند درین باب شرط می کنم.

فلیاس - من هم قبول کردم مستر ستوورات.

فلیاس فوق این سخن را گفته، و دیگر رفقاے خود را مخاطب نموده گفت در بنک (بارنینک) بیست هزار طلائی پوند دارم. من هم به همین مبلغ شرط می کنم که اگر به هشتاد روز سیاحت دور را دور کرهٔ زمین را اجرا نکردم همین بیست هزار طلا از من نی از شما خواهد بود.

ژدن سول یوان فریاد بر آورده گفت.

اوه! افسوس که بیست هزار طلا بیک واقعهٔ ناگهانی، و قضاے آسمانی درین راه ضایع و تلف می شود.

فلیاس. قضا و واقعه هر چه که پیش آید خوش آید!

سو للیوان. مستر فلیاس! اما شما یک قدرے بخود بیائید. این حسابے که اخبار (مورنینک) نموده، حد اصغر را گرفته است.

فلیاس. هر حد اصغری که بخوب صورت استعمال شود بهر چیز کافیست.

فلانا غان. اما برائے کامیاب شدن برین کار می باید که بحساب تمام از راهِ آهن به کشتی بخار و از کشتی بخار به راهِ آهن

خیزان خیزان رفتار نمائید.

فلیاس. بلے، از روے حساب خیزان خیزان رفتار می کنم

سوللیوان. لطیفه می گوئید، مزاح می کنید!

فلیاس. این چه سخن است؟ در جاے که شرط در میان آمد، یک انگلیز اصیل هیچ گاه لطیفه و مزاح نمی کند. اینست که باز می گویم هر کس که می خواهد من با او به بیست هزار طلائی پوند شرط می کنم که به هشتاد روز یعنی به نه هزار و بست ساعت یا یک لک و پانزده هزار و دوصد دقیقه یا کمتر ازین مدت دور عالم را اجرا می کنم، الیس بگوئید. آیا به هشتاد روز با من شرط را قبول می کنید؟

پنج نفر رفقا یک بارگی گفتند: بلے، قبول کردیم.

فلیاس. خیلے خوب من هم قبول کردم. لهذا قطار ریل دوور از هشت چهل و پنج دقیقه گذشته حرکت می کند. می خواهم که خود را به قطار مذکور برسانم.

ستوراٹ. آیا شرط ما از همین شب است!

فلیاس. بلے، از امشب.

بعد از آن یک تقویم یعنی جنتری، از جیب خود بر آورده

گفت: امروز دوم ماه تشرین اول مطابق برج عقرب روز چهارشنبه می باشد لهذا در بست دیکم ماه کانون آدل مطابق برج جدی. روز شنبه می باید که درین دالان، موجود شوم. واگر به همین وقت موعود موجود نشدم بست هزار طلائی پوندیکه در بنک وبار نینک) دارم از شما خواهد بود. اینست سند این مبلغ.

در حال یک مقاوله نامه نوشته شد. از طرف فلیاس فوق و پنج نفر دیگر دستخط شد. فلیاس فوق از رفقاے خود وداع کرده از دالان بر آمد.

فلیاس فوق نوکر خود پاسپارتو را حیران بحیرت می اندازد

بساعت هفت ونیم فلیاس فوق مبلغ بیست دگنی، در بازی (ویست)، برده بیازده دقیقه بخانه خود آمده. دروازه را باز کرده در آمد.

پاسپارتو که پروگرام حرکات آفندی خود را بدقت تمام مطالعه کرده بود از چنین آمدن بے وقت، و مخالفت پروگرام مستر فلیاس فوق که در حرکات او بے نظامی محال می نمود

متحیر ماند. زیرا بنا بر پروگرام مذکور فلیاس فوق پیشتر از نصف شب باید که نمی آید.

فلیاس فوق، به اوتاق خود بر آمده «پاسپارتو» گفته فریاد کرد. پاسپارتو شنید، اما جواب نداد، فلیاس فوق بے آنکه آواز خود را بلند تر کند باز «پاسپارتو» گفته فریاد کرد

پاسپارتو، در آمد.

فلیاس. این دوم بار است که ترا آواز می دهم.

پاسپارتو، بساعت خود نظر کرد.

ـــ ولیکن هنوز نیم شب نشده.

ـــ می دانم. ازین سبب بر تو قباحت نمی بینم. تا بعد ده دقیقهٔ دیگر با قطار راه آهن «دوور» بسوے «قاله» حرکت می کنیم.

در چهرهٔ پاسپارتو علامات تعجب و حیرت پدیدار گردیده گفت:-

ـــ آیا سفر می کنیم؟

ـــ بلے، سیاحت دور عالم می کنیم.

پاسپارتو، از حیرت بحیرت افتاده چشمانش از حد عادتیش

بشیتر باز شده ابروانش بالاتر برآمده، دست ها و بازوهایش سخی پیدا کرده در میان لبهاے خود بصدا ے پست دفعه گفت:

دور عالم، ؟!

بلے، دور عالم، هم به هشتاد روز، به بیست هزار طلا شرط بسته ام لهذا یک دقیقه ضایع کردن نمی شاید۔

پاسپارتو، بے اختیار، سر خود را جنبانیده گفت۔

— اما هیچ حاضری سفر رانه دیده ایم، آیا اسباب ها؟

— به اسباب حاجت نیست تنها بکس دستی، در میان آن دو پیراهن پشمی، سه جفت جراب بگذار۔ براے خودت نیز همان قدر۔ اسباب و لوازمات خود را در راه می خریم بارانی و لحاف یا حت مرا نیز بردار اما هوش کن که بوت هایت محکم باشد۔

پاسپارتو، از اوتاق آفندی خود برآمده به اوتاق خود بیامده با خود گفت:۔ واه، واه طالع! من یک چندی استراحت کردن می خواستم بسر گردانئ دور عالم افتادم!

بعد ازاں بے اختیار به حاضری که آفندیش گفته بود

آغاز کرد. بساعت هشت بجے کہ در آں بموجب امر آفندی کالاے او و خود را جابجا کردہ بود بدست گرفتہ ، با پریشانی فکر از اوتاق خود برآمد و در اوتاق خود را ببست ، و در نزد آفندی خود کہ منتظر او نشستہ بود بیامد

فلیاس فوق حاضر بود و در زیر بغلش کتابچہ ، کہ وقت حرکت ہمہ وسایط نقلیہ روے زمین را نشان می داد گرفتہ بود. از دست پاسپار تو بکس را گرفت ، در میان آن یک پاکت بزرگ بانکنوٹ را گنجانیدہ پرسید۔

——آیا چیزے فراموش نکردی ؟

نے ،

بارانی ، و لحاف سفری ؟

اینست ، حاضر ،

بسیار خوب ! بگیر این بکس را ، ہوش کن کہ در میان آں بیست ہزار طلا بانکنوٹ موجود است !

گویا آں کاغذ ہاے بانکنوت ـ ہمگی یک کلچہ طلا شدہ ثقلت حقیقی پیدا کردہ است کہ بکس از دست پاسپار تو بشنیدن آں سخن بیفتاد۔

والحاصل آفندی با نوکر خود از نردبان خانه فرود آمدند، دروازه خانه را قفل کرده براه افتادند. یک عرابه بکرایه گرفته یک سر بسوے ایستگاه راه آہن روانه شدند

از ہشت بیست دقیقه گذشته به ایستگاه مواصلت کردند پاسپارتو از عرابه فرود آمد. از پئے او آفندیش نیز پایاں شد اجرت عرابه را داده رخصت کردند. دریں اثنا یک فقیره زن بسیار پژمرده پا برہنه که دست یک طفل عریان نالاں را بدست داشت به فلیاس فوق نزدیک شده صدقه خواست فلیاس فوق ہماں بیست طلائی که در بازی ویست برده بود بفقیره زن بیچاره داده گفت:-

بگیر اے نیک تعا زن. بسیار ممنون شدم بسرراه من آمدی ایں را گفته به ایستگاه درآمد. پاسپارتو، از یں حرکت آفندی خود چشمانش بر اشک گردیده، در آفندیش بدلش یک قدم نزدیک تر شد۔

در دالان بزرگ ایستگاه درآمده دو تکت درجه اول را گرفتند، فلیاس فوق چوں در پے خود نگه کرد پنج نفر رفیق کلب خود را دید که براے وداع آمده بودند فلیاس آنہا را مخاطب

نموده گفت۔

آفندیان! اینست که می روم، شاهد صحیح بودن سفر دور عالم من تذکرهٔ راه داری من خواهد بود که چون در پیش شما بیایم مهرها و دستخط هاے شهرها و موقع هاے مختلف دنیا بر اں خواهد بود که همیں یک صحت سیاحت مرا در نظر شما اثبات خواهد کرد۔

رالف - اوا سترفوق! به ایں چیزها هیچ حاجتے نیست ما به ناموس و شرف خود شما اعتبار و اعتماد می کنیم۔

فلیاس - اگر ایں چنیں بکنید البته که بهتر و خوب تر حرکت کرده خواهید بود۔

سٹوراٹ - فراموش نکرده دیدنی! کدام روز عودت می کنید؟

فلیاس - بعد از هشتاد روز، یعنی در بیست و یکم ماه دسمبر ۱۸۷۲ء روز شنبه از ساعت هشت چهل و پنج دقیقه گذشته باز باهم خواهیم دید - بخدا سپردیم آفندیان!

از هشت چهل دقیقه گذشته، فلیاس فوق با خدمت گار خود در یکے از خانه هاے درجه اول قطار نشسته بودند و قطار بحرکت افتاده بود. شب تاریک بود، کم کم باراں هم می بارید

فلیاس بیک گوشه خزیده هیچ سخن نمی گفت، پاسپارتو بکس گران بها را در بغل خود می فشرد. در این اثنا پاسپارتو یک ندائے تماسفانه بر آورد. فلیاس فوق پرسید که:

—— چه شد ترا؟

—— این شد که ... بسبب چابکی .... و سراسیمه گی ... چیزرا ...... فراموش کردم ...

—— چه چیز را فراموش کردی؟

—— خاموش کردن چراغ گاز هوائی را که در اتاق من بود

—— چه کنیم پسر؟ تا وقت برگشتن بحساب خودت خواهد سوخت.

بعد از رفتن فلیاس فوق در لندن آیا چگونه خبرها قیل وقالها شایع می شود

هنگامیکه فلیاس فوق از لندن برائے سیاحت هشتاد روزه دور ادور کره زمین می بر آمد، البته که این یک برانیج بخاطر خود نیاورده بود که بعد از رفتن او در لندن این حرکت او چه قیل وقالها را موجب خواهد شد. در اول امر این شرط بسیار گران بهائیکه درمیان دو رفیق بوقوع آمد، درمیان اعضائے (کلب ره فورم) موجب

تاثیر کلی گردید، این مسئله بواسطهٔ مخبرها، از کلب حالا با خبار هائے لندن انتقال یافت. از آنجا نیز تمام اہالی لندن بلکه تمام مردم انگلستان شایع گردید۔

مردم انگلستان، درخصوص شرط بستن قمار خیلے میال وہوسکار می باشند. مسئله دور عالم ہشتاد روز فلیاس فوق بشدت تمام درمیان مردمان لندن بمیدان مباحثه ومناقشه درآمد، از ہر طرف داگ طلبان این شرط ہجوم نمودند. بعضے طرف فلیاس فوق راالتزام کردند، کسانے طرف دار عدم کامیابی او شده گفتند که این سیاحت محالست، ودریں مباحثه شرط ہائے بسیار بزرگ به مبلغ ہائے عظیمی درمابین طرف گیران کامیابی وعدم کامیابی فلیاس فوق بسته شد۔

اخبار ہائے ((تایمس))، و((ستاندارد))، و((مورنینگ تسار)) و((مورنینگ کرونیکل))، عدم کامیابی فلیاس فوق را ادعا می کردند تنها اخبار ((دیلی تلگراف)) طرفدار کامیابی فلیاس فوق بوده مقوله ہائے بسیار مؤثری دراین باب می نوشت۔

بعضے فلیاس فوق را مجنون مالی خولیا برقم داده باین چنیں شخص دیوانه شرط بستن اعضائے کلب را تحقیر واستخفات

نمودند و به این سبب رفته رفته طرف داران کامیابی فلیاس
فوق کمتر و بی قوت شده می رفتند. در این اثنا اخبار دالوسترا
لندن، تصویر فلیاس فوق را در اخبار خود نشر و درج نمود، از آرزو
بسیاری نه تنها طرفداری کامیابی فلیاس فوق را التزام نمودند
چونکه فلیاس در چهره و اندام خیلی جوان رعنایی بود این زن ها
اکثر از قاریه های اخبار (دیلی تلگراف) بودند. تا آنکه مجموعه
جمعیت جغرافیا در هفتم ماه تشرین اول در این باب یک
مقاله بسیار دور و درازی نشر کرده در باب عدم
کامیابی فلیاس فوق دلایل بسیاری بیان کرد، از آن
روز هر کس از سیاح مذکور روگردان شد. مجموعه مذکور نوشت
که برای کامیاب آمدن برین مقصد می باید که حرکت
سیاح و رسیدن او به هر جا با ساعت ها و وقت های معین ریل ها
و کشتی ها برابر بیاید که این برابری محال است گیریم که در
ریل های اروپا این برابری موجود شود، آیا در سفر
های بحری این برابری را که می تواند که ادعا بکند؟ در سه روز
هندوستان، به هفت روز امریکا را با ریل مرور نمودن که
ادعا کرده می تواند؟ آیا ماشین ریل احتمال خراب شدن را

ندارد؟ سیلاب ہاے برسات ہائے ہندوستان یک پلے
یا یک مسافۂ خط راه را در زیر آب کرده نمی تواند؟ طوفان
ہائے برف، وتخ لبتن راه ہاے آہن امریکا آیا به هفته ها
مانع راه سیاح نمی شود علی الخصوص که بیم ہجوم وحشیان نیز در
آں راه موجود است؛ حرکت سفاین بحریه در زمستان ها اکثر
تابع هواها و طوفان ہا می باشد یک تاخیر جزوی امید ہاے
کامیابی سیاحت را سراسر محروم می سازد، آیا اگر فلیاس فوق
یک ساعت معطل شود، بوقت معین حرکت واپور نرسد،
و واپور برود، یک هفته دیگر براے حرکت واپور داک دیگر
انتظار نمی کشد؟ اینست که ہمیں قدر تاخیر براے ہم
محو شدن امید ہاے کامیابی فلیاس فوق کفایت می کند۔
این مقاله یک تاثیر بسیار بزرگی اجرا نمود، طرف داران
کامیابی فلیاس یک قلم فرو آمدند، و ہر کس از پرو گردان و مایوس
شدند، تنہا یک شخصے بود که بر طرف گیری فلیاس فوق
بشدت تمام دوام می ورزید این شخص (لارد والبیرال) نام
یک لارد پیر و ناتوان افلیج زدۂ بسیار اصیل و توانگری بود
که به سبب بیماریے که داشت از آرام چوکی مخصوص خود،

هیچ گاه فرد آمده نمی توانست و باوجود آنهم برای متقدر گشتن
برای یک سیاحت دور عالم آن قدر هوس کار بود که همه
ثروت خود را برای فدا کردن در آن راه در هر دم و
هر زمان حاضر بود حتی به هشتاد روز نه بلکه بده سال باجرا
شدن آنهم راضی بود این لارد بر کامیابی فلیاس فوق پنج هزار
طلا شرط بسته بود، و هر کس که داوی می کرد، او به قبول کردن
آن مهیا می بود و چون کسی در باب عدم موفقیت و کامیابی
فلیاس فوق دلایل به او بیان می کرد او بجواب می گفت
گیرم که این کار از قوت بفعل نیاید ولی باز هم یک
همت و عزم بسیار خوب و بزرگیست! و من باین یک
شکر گذارم که برای چنین یک کار بزرگ دا قدام
بسیار عالی یک مرد انگلیزی تشبث و ذمه برداری
نموده، نه دیگر قوم.

انیست که مسئله سیاحت هشتاد روزه دور زمین بعد
از روانه شدن فلیاس فوق در لندن بدین منوال بود، و طرف
داران کامیابی او روز بروز کمتر شده می رفت، تا آنکه
هفت روز بعد از حرکت فلیاس فوق یک خبر دیگری

شایع شده سبب محو شدن طرف داران او بیک بارگی گردید چونکه در آن روز بعد از پیشین دائره پولیس لندن این تلگراف را که صورت آن در زیر درج می شود از طرف یکے از مامورہاے خفیه خود که براے گرفتاری دزد بنک بهر طرف فرستاده شده بود گرفت۔

صورت تلگراف

از سوئیس ۔ به ۔ لندن ۔ بمدیریت پولیس:
دزد بنک فلیاس فوق را عقب گیری می کنم۔ باید که بدون معطلی امرنامه گرفتاری او را در بمبئی براے من بفرستید
فی ۹ تشرین اول ۱۸۷۲ء "خفیه فکس"

تاثیر این تلگراف خیلے مؤثر، و بسیار به جا بهجی انتشار یافت، بے چاره فلیاس فوق که عمر خود را به شرف و ناموس گذرانیده است دزد بنک گردید۔

تصویر فوتوگرافی فلیاس فوق، به شکل دزدے که در بنک در روز دزدی دیده شده بود خیلے مشابهت داشت اصول زندگانی پنهانی و مستور فلیاس فوق با این سفر

ناگهانی او در پیش نظر وقت وتأمل گرفته شد، به این یک احتمال کُلّی دادند که این آدم محض از برای آنکه گریبان خود را از دست پولیس وارهاند این شرط هشتاد روزه دور عالم را بهانه گرفته از لندن گریخته است.

تا اینجا هفتمین کلب ره فورم چه نتیجه می دهد؟

در روقتیکه دزد حقیقی بنک لندن که "جیمس سترانده" نام داشت درهنده همکانون اول در شهر "ادیم بورک" گرفتار آمد، شورش و هیجانی که ازین رهگذر در لندن حاصل گردید حقیقتاً شایان ذکر و بیانست.

یک روز پیش از گرفتاری شخص مذکور "فلیاس فوق" در نظر تمام مردم لندن عبارت از یک جانی مجرمی بود که پولیس برای دست آوردن گریبان او عقب گیری داشت. بعد از گرفتاری دزد اصلی "فلیاس فوق" از سر نو جنتلمین صاحب ناموس وعفتی گردید که در اطراف کرهٔ ارض راحت دور عالم خود را اجرا می نماید!

اخبار ها را بگیرد و ببیند با چه مقاله ها چه قیل و قالها ؟ شرط کنندگانی که این مسئله را سراسر فراموش کرده بودند همگی سر از نو بمیدان قمار بر آمدند، مبالغی که در این بار در میان شرط کنندگان داد و زده شد حیرت بخش عقول است نام فلیاس فوق در زبان زن و مرد، خورد و بزرگ و لندن حکم ضرب المثل را گرفت

پنج نفر رفیق فلیاس فوق که از اعضای کلب ره فورم اند و بست هزار طلا شرط بسته اند، هنگامی که در حق فلیاس فوق شایعه دزدی بر آمده بود طلاها را در جیب خود شان پنداشته خیلی مستریح بودند، و چون دزد اصلی سه روز بیش ازین ظهور نمود باز به اندیشه اضطراب عظیمی افتادند، و این سه روز را بیک بیتابی و ناآرامی فوق العاده بسر آوردند آن فلیاس فوقی که سراسر از صفحه خاطر ها محو شده بود، سر از نو باز در پیش روی شان کسب وجود نمود!

آیا درین وقت در کجا خواهد بود؟ در روزی که اصل سارق جیمس ستراند توقیف می شد از یوم حرکت فلیاس فوق از لندن تمام شصت و سه روز گذشته بود، حالانکه درین قدر

مدت از وی هیچ خبرے دار ونشد - آیا کامیاب نیامد؟ یا آنکه بنا برقاعدهٔ معطل دیک رنگ و یک آهنگ خود به سیاحت دور عالم خویش ودام می ورزد؟

برائے خبر گرفتن از فلیاس فوق به امریکا و آسیا تلگراف ها کشیدند، هر صبح و شام بخانه ساویل رودے او آدم فرستادند هیچ یک حوادث وخبرے نیست ، انظارت پولیس نیز از خفیه فیکس هیچ خبرے ندارد اینست که این مسئله باسرازنو باعث شرط بستن ها و داد و دهاے بلیغے گردید۔

بنابرین در روز شنبه ، بست و یکم ماه کانون اول در کلب ره فورم ، د کوچه آن کلب از دحام وجمعیت عظیمی گرد آمده بود در میان خلایق آنقدر قیل وقال و جوش و خروش دوران می کرد که بینندگان را بحیرت می انداخت۔

بوقت شام از ساعت هفت پنج نفر رفیق شرط فلیاس فوق یعنی که دو نفر مامور بینک تردن سوللیوان ، وسا موئیل فالانتن باشند باشیس آندره ستورات دعوتیه رالف وتاجر شراب جوطواس فلاناغان در دالان بزرگ کلب ره فورم اجتماع نموده بودند۔

وقتیکه ساعت بزرگ دالان از هشت بیست و پنج دقیقه
گذشتن عقرب نشان داد آندره ستورات گفت ـ

آفندیان! بیست دقیقه بعد تقاوله شرط ما با موسیو
فلیاس فوق بانجام می رسد۔

فلاناغان ـ آیا قطار آخرین ریل که از لیورپول می آید
بساعت چند داصل می شود؟

رالف ـ از هفت بیست وسه دقیقه گذشته می رسد که اگر
به این قطار نیاید. قطار دیگر که در نصف شب برسد بدردادنمی،
خورد۔

ستورات ـ اگر فلیاس فوق با قطار ساعت هفت می آید
تا بحال درین جا حاضر می بود و از حالا شرط را برده می بود

فالانتن ـ صبر کنیم، عجله نکنیم، شما می دانید که رفیق تا اندازه
درجه یک آهنگ و یک نسق یک شخصیت! از وقت وزمان
معین خود هیچ وقت یک سرمو انحراف ندارد. بنابرین هرگاه
در ثانیهٔ آخرین وعده ازین دروازه درآید من هیچ بحیرت
نخواهم افتاد!

ستورات ـ منهم اگر ازین دروازه درآمدن او را بچشم

خود به بینم. به چشم ہاے خود باور نخواہم کرد.

فلاناغان. به راستی که این تشبث فلیاس فوق معقول نبود چونکه اگر هرچه بکند باز هم بر دفع کردن بعضے موانع متعذر نمی شود که یکے از آن مانعه ہا سبب تمام باے دادن شرط او می شود.

ژون سوللیوان. علی الخصوص که براے آتلگرافی تا بحال هم نکشیده است. از جاہاے که او می گذرد البته که تلگراف موجود است.

ستورات. خاطر جمع باشید که فلیاس فوق شرط رابای داد زیرا اشما نیز در اخبار "شیونغ گزت" آسامی مسافرین را از واپور "سشنیا" در لیورپول برآمده است خوانده ید درمیان آن آسامی نام فلیاس فوق موجود نبود، حالانکه براے رسیدن بوقت این شرط دیگر واپور داک نیست، موسیو فوق درین وقت اگر بسیار سعی هم کرده باشد بلکه خود امریکا رسانیده توانسته باشد.

رالف. بسیار راست می گوئید! بحقیقت که هم چنین است فردا رفته از بنک بارنینک بیست هزار طلا را می گیرم والسلام

دریں اثنا ساعت بزرگ دیواری دالان کلپ گذشته چهل دقیقه را از هشت نشان داد۔

ستورات ۔ برادران پنجدقیقه ماند۔

پنج رفیق یک بدیگر خود دیدند۔ اگرچه هر کدام شان خیلے پر هیجان بودند و لے هیجان و اضطراب خود شان را ظاهر نمی کردند آندره ستورات گفت۔

اگر کسے دریں وقت به بیست هزار طلا در باب نیا مدن فلیاس فوق با من داد بزند من حاضرم۔

عقرب ساعت از هشت چهل و سه دقیقه گذشت، در دالان مابین رفقا یک سکوت و سکونت تمامی واقع شد!! اما در بیرون قیل و قال، و شر و شور شرط بسته گان و تماشابینان هر آن قدر که وقت و وعده نزدیک تر می شد افزون تر می گردید، ژون سولیوان به هیجان تمام بسوے عقرب ساعت دیده گفت۔

از هشت چهل و چار دقیقه گذشت!!!

بوعده بردن دباے دادن شرط یک دقیقه ماند هیچ شبهه نماند که شرط را رفقاے کلپ ره فورم از فلیاس فوق بردند

آندره ساعت را ورفقایش بحساب کردن ثانیه ها مشغول شدند۔

در ثانیه پنجاه وچهارم هیچ! در ثانیه پنجاه وپنجم باز هیچ!
در ثانیه پنجاه وششم از بیرون رعد آسا یک صدای عرابه برخاست در پی آن ولوله های شاباش ها، وتحسین ها وهورا ها بعیوق بلند گردید رفقا برپا خاستند۔

عقرب ساعت تمام بثانیه پنجاه وهفتم بود که دروازهٔ دالان باز شد هنوز ثانیه شصتم نرسیده بود که فلیاس فوق از دروازهٔ دالان در آمده وبمردمان تحسین خوانی که در پی او بودند التفات نکرده بهمان صدای استراحت آمیز هر وقتهٔ خود گفت خود۔

آفندیان! اینست که آمدم
هیچ تعجب نکنید. وبراستی محقق بدانید که از دروازهٔ دالان خود فلیاس فوق است که آمده وگوینده این سخن خود فلیاس فوق است که گفته!!
بشنوید که این چه طور شد۔

——— ※ ———

آخر پردہ تیار این قرماں

یعنی

پردۂ آخرین ناتک این ناول

خوانندگان کرام مارا فراموش نشده باشد که فلیاس فوق و مسترس آعودا پاسپارتو را برائے خبر دادن راهب کلیسائے ,, مارے لہ بون ،، از بہر عقد ازدواج شان بفردا روز دوشنبه فرستاده بودند۔

پاسپارتو بسرعت برق بخانہ راهب مذکور کہ سامویل ویلسون ،، نام دارد برفت تا بوقتیکہ راهب را بدید ۲۰ دقیقہ گذشت۔

از ہشت تا م ۳۵ دقیقہ گذشتہ بود کہ از خانہ راهب برآمده ، اما چه برآمدن ؟ برآمدنی کہ ہیچ دیوا سنہ ایکہ از بیمارستان راه فرار را جستہ و بیرون برآمده باشد

این چنین بر آمدن نتواند!!!

کلاه را از سر بر انداخته، موها پریشان، چشم ها مانند کاسه های خون از کاسه خانه ها بر آمده، دهن کف کرده چنان می دود که تعریف و تصویر آن قابل نیست!

بعد از آنکه با یک چند نفر مصادمهٔ شدید نموده، و چند بار بر و افتاده و سر و داغش خون آلوده شده در ظرف ۳ دقیقه خود را بخانه رسانید و مانند یک گلهٔ در پیش روی فلیاس فوق بیفتاد! مجال سخن گفتن را نداشت!

فلیاس فوق پرسید که:

ـــ چیست؟ چه شده؟

ـــ افند... افند... افند... این شده... که فردا ازدواج ممکن نیست... نمی شود!

ـــ چرا؟

ـــ زیرا فردا روز یکشنبه است.

ـــ نی امروز یکشنبه و فردا دوشنبه است!

ـــ نی بخدا که فردا یکشنبه، امروز شنبه است.

ـــ شنبه نیست.

می گویم که شنبه است شنبه شما بحساب خود غلط کرده اید یک روز بازی خورده اید، تام بیست و چار ساعت پیشتر از وعده خود بلند آمده اید، حالانکه درین وقت ده دقیقه برای پوره شدن وعده شما مانده، برخیزید!

برخیزید!

این را گفته و بی اختیار از بازوی فلیاس فوق گرفته چنان تحت کشید که فلیاس فوق بی اختیار بدوش آمد.

فلیاس فوق در زیر قوت کشیدن پاسپارتو بی مجال مانده از خانه برآمد، و یک عرابه گرفته، وصد طلا به او بخشش وعده نموده بعد از آنکه دو سگ را در زیر چرخهای عرابه پامال کرد، و با پنج عرابه تکر خورد، و دو آدم را به دکه زده در کلب ریفورم داخل شد.

هنگامی که به دالان کلب داخل میشد از هشت تا نام چهل و پنج دقیقه گذشته بود، فلیاس فوق، سیاحت خود را به دور دور کره زمین به هشتاد روز اتمام نمود! فلیاس فوق بیست هزار طلا بشرط خود برد فلیاس فوق شریف، ناموسکار، باشان و شهرت یک آدمی شد! فلیاس فوق به این سیاحت خود از رو

شرط بازی بسیار مرداں را یا بے، و خیلے کسانرا گدا ساخت۔

قسم فنی جغرافی

حالا ایں چساں می شود کہ مانند فلیاس فوق یک شخص مدقق معطر و یک آہنگ در حساب خود یک روز سہو کند؟ چگونہ ایں قدر غلط معلوم داری از وسر زند کہ داخل شدن خود را بلندان در بیت و یکم کانون اوّل روز یک شنبہ پندارد، وا و در روز شنبہ بیستم کانون اول یعنی از زمان حرکت خود بعد از ہفتاد و نہ روز واصل شود؟

سبب ایں سہو خیلے سادہ و بسیط است! چونکہ فلیاس فوق بسبب کہ سیاحت خود را برد ور کرۂ زمین از غرب یک سر بسوے شرق اجرا نمودہ از آں رو سبے آنکہ بدیں پے ببرد تمام یک روز کمائی کردہ است، ہرگاہ از شرق بسوے غرب یک سر توجہ می نمود، در آں حال یک روز زیاں می کرد۔

دبراستی کہ ہم چنیں است! زیرا فلیاس فوق سر راست بسوے طلوع شمس رواں بود کہ بہ آنسو رفتن او در ہر گذشتن از یک دائرہ نصف النہار چہار دقیقہ براے او سود می گذاشت

وچوں کرۂ ارض، بر "۳۶۰" دائرہ نصف النہار منقسم است پس
ہرگاہ ایں "۳۶۰" درجہ با چہار چہار دقیقہ سوو ہر روزہ ضرب کردہ
شود "۱۴۴۰" دقیقہ حاصل می شود کہ "۱۴۴۰" دقیقہ نیز تمام
یک روز یعنی "۲۴" ساعت بعمل می آرد۔ لہذا فلیاس
بسوے شرق ہر چہ کہ پیش رفتہ تا بہ روز دخول او بلندن
ہشتاد بار طلوع شمس را دیدہ ؟ حالانکہ رفقاے
او ہفتاد و نہ بار آں طلوع را مشاہدہ کردہ اند!

ایں ست کہ سبب ایں سہو عبارت ازیں مسئلہ فنی
جغرافی ریاضی پیش آمدہ است بناءً علیہ روزے کہ فلیاس
فوق بلندن داخل شدہ بیست و چار ساعت بعد آں را
بحساب دفتر سیاحت خود یک شنبہ گمان کردہ حالانکہ آں
روز در لندن روز شنبہ بودہ است۔ دازیں ست
کہ رفقاے کلب رہ فورم اوآں روز در دالان کلب
او را انتظار می کشیدند۔

معلوم گردید کہ فلیاس فوق بیست ہزار پونڈ را بشرط خود
برد! حالانکہ نوزدہ ہزار پونڈ آں را بسببے کہ در راہ صرف
نمودہ تنہا یک ہزار پونڈ از شرط بردگی او براے او حاصل شد

که این هزار پونڈ را برپاسپارتو وفیکس تقسیم نمود. اما از حصه پاسپارتو اجرت گاز هوائی که ۱۹۲۰۰ ساعت هدر رفته بود از سوخته است تنزیل داد!

امشب بعد از گذشتن کلب موسیو فوق بهمان سکونت دائمه که دارد از مسترس آعودا پرسید که:-

مادام! آیا ازدواج را آرزو دارید؟

موسیو فوق! این سوال را باید من از شما بکنم. زیرا درین وقت شما پس توانگر شده اید، و من همان فقیر!

عفو بفرمائید مادام! این ثروت از شماست از من نیست زیرا اگر این فکر ازدواج را شما بمیان نمی آوردید. درآنحال، خدمتگار من بخانه راهب نمی رفت، من هم از این سهو واقف نه شده و بیست هزار طلا را می باختم.

آه! عزیز، موسیو فوق!

آه! آعودا!

ازدواج بعد از چهل وهشت ساعت اجرا گردید پاسپارتو در رسم جشن ازدواج بکمال نظفریت ومفخرت پدر وکیل مسترس آعودا گردید! البته! چرا نگردد آیا از سوختن

در آتش رہا نندہ او پا سپار تو نیست؟ پس چرا حق پدر دکیلے را ندا سشتہ باشد؟

انیست کہ قیاس فوق در اطراف کرہ ارض سیاحت خود را بہ ہشتاد روز تمام نمود ایں انگلیزیکہ آہنگ سطر دور سیاحت خود قطعیاً از سکونت و وقار خالی نماندہ است، بسیار خوب! حالا ایں را بگوئید کہ ازیں سیاحت چہ منفعت حاصل گردد؟

می گوئیم کہ از جہت مالی ہیچ! اما از دیگر جہت انسند مسٹر س آعود ایک گوہرے بدست آورد کہ بوجود نزاکت آمود لطافت نمودا ومسعود ترین مردمان گردید! زہے سعادت اگر راست بگوئیم برائے ایں چنیں یک زن زحمت ہائے سیاحت کرہ ارض نے، بلکہ سیاحت کرہ سیارہ زہرہ سا نیز بسیار گوارا، بلکہ خیلے منفعت نما ست۔

انتخاب از مصنفات دکتر کونان دویل

مترجمه نواب والاشهزاده عبدالحسین میرزا

حالات شرلاک هومز

در صبح روز چهارم از ماه مارس پیش از عادت همه روزه از
خواب برخاستم و چون باطاق خوردن گاه در آمدم شرلاک هومز
را دیدم که نشسته مشغول غذا خوردن می باشد و خدمتگاری
که داشتم نظر بعادت همه روزه که دیر از خواب بر می خاستم
هنوز طعام مرا حاضر نکرده بود. پس زنگ را زده او را طلبیدم
و غذا خواستم، و بعد ورق روزنامه را برداشته چشمم در آن
ورق بمقاله افتاد که عنوان آن سفر زندگانی بود و در این
مقاله کاتب جهد نموده بود که مبرهن داشتن این
مطلب، که انسان بواسطه ملاحظه و دقت نظر می تواند به
حقایق و اسرار بیشمار واقف گردد، و قدرت آن

دارد که فکر مردمان را از هیات بشره یا حرکت عضلات یا نگاه چشم ایشان بخواند پس بر رای این کاتب محال است که شخص خبیر ماهر فریب بخورد دراما در برهان آوردن بر این مطلب طریقه را پیش گرفته بود که پُر از حکمت و هوش و زیرکی بود و هم چنانکه از غلو و اغراق نیز خالی نبود چه در مقام اثبات امر محال بر آمده بود و با این ترتیب برهان او در نهایت دقت بود و نتیجه که از آن بدست می آمد غالباً از مقصود دور بود، ولیکن در غالب الفاظی بود که شخص ساده فریب می خورد و معتقد می شده که کاتب ساحری یا جهیری بوده است و بعضے از آن مقاله این است شخص منطقی ماهر می تواند بمجرد نظر کردن بر یک قطرهٔ آب حکم بوجود اقیانوس کبیر یا شلالات نیاگرا[۱] عظیم نماید اگر چه اسم هیچ یک از آنها را نشنیده باشد۔

و از روے این قاعده زندگانی مانند زنجیر بزرگی می باشد که خصایص تمامی آن بشناختن استدلال و نتیجه بر داشتن مانند سایر علوم است که جز بدرس عمیق و بحث دقیق تکمیل نمی گردد

---

[۱] آبشار ہائے نیاگرا

جز اینکه مدت زندگی انسان در این عالم برای این مطلب کافی نیست، پس باید در این صورت طالب معرفت اوّل شروع بدرس مسائل اولیه و ادراک کنه آن نماید پیش از آنکه شروع بدرس مظاهر عقلیه و ادبیه انسان بکند که بجز دشواری چیزی در آن نمی باید، و باید بیاموزد که چگونه تواند بتاریخ زندگی هر یک از ابنای جنس خود که ملاقات می کند واقف شود، یا بشناختن حرفه وصنعتی که دارند بمجرد نظر کردن بر انسان پی ببرد، زیرا که این گونه مشق قوه ملاحظه را در انسان نیکو می نماید و باو می آموزد که چگونه ملاحظه نماید و چگونه نتیجه گیرد پس از این قرار ناخن های انسان یا آستین لباس او یا جوراب او یا جای زانوی شلوار او، یا آستین روی پیراهن او، یا برآمدگی در انگشت ابهام یا سبابه او تمام این ها معلوم می دارد که صاحب آن بچه حرفت و کار مشغول است و دور بلکه محال است که ملاحظه کننده ماهر با وقت نظر در این ها فریب بخورد.

و چون آن مقاله را خوانده به آخر رسانیدم ورق روزنامه را بالغیظ برروی میز انداخته گفتم زهی حرف

عمل دادعاے باطل۔

(ہومز) نگاہے بمن کردہ گفت مگر ایں چہ بود گفتم ایں مقالہ ایست کہ من اعتقادے بصحت ادعاے کاتب ندارم وگمان ندارم کہ واقع شدن آں امکان داشتہ باشد وشکے نیست کہ درایں گونہ امور کہ اظہار وترتیب قولی آں سہل است وعمل کردن آں از محالات است حرف گزاف زیاد گفتہ می شود۔ ومن دوست دارم شخصے کہ ایں ادعا رانمودہ مراجبر دہد در وقتے کہ قریب ہزار نفر درراہ آہن زیر زمینے مسافرت می نمایند۔ آیا می تواند بمجرد نظر کردن بر ایشان از کار وصنعت ہریک بازگوید وباتو شرطی نہدم کہ نتواند بگوید (ہومز) گفت بے شبہہ آں شرط رامی بازی۔ اما مقالہ رامن نوشتہ ام۔ گفتم ایں مقالہ راتو نوشتہ۔

گفت بلے ومن بایں نوع ملاحظہ ونتیجہ گرفتن میلے دارم وآنچہ دریں مقالہ نوشتہ ام وتو اورا ادعاے باطل خواندی امریست از روے حقیقت وبامتحان ثابت گردیدہ واعتماد من در تحصیل قوت یومیہ برآں می باشد۔

گفتم این چگونه است.

گفت من صنعتے دارم که بخودی خود قایم است وگمان دارم در آن صنعت از تمام اہل عالم یک و منفرد باشم، زیراکه من پلیس[1] تفتیش ہستم و به نفس خودم مستقل واز خدمت حکومت خارج می باشم، در لندن بسیار اشخاص ہستند که خود را اہل این صنعت می دانند. وایشان در خدمت حکومت یا خارج از آن ہستند، وتمام ایشان چون از ادراک حقیقت قضیه عاجز شوند نزد من می آیند و ملاحظات و برہا نہاے خود شان را بر من عرضه می دارند ومن ایشان را بحقیقت امر راہنمائی می کنم. ودر این باب از جزائی که پیش از این رُخ داده وتاریخ آنہا رامی دانم استدلال نموده برحقیقت امر واقف می شوم ومحتاج نیستم که بگویم درمیان ہرجریمه با دیگرے شباہت عظیمے می باشد، چه بعد از انکه در نزد تو تفصیل ونتیجه ہزار جریمه معلوم باشد، لازم نیست که معلوم داشتن یک ہزار ویکم را دشوار بدانی.

(لسترید) پولیس[2] ماہرلیت در صنعت خودش ولکن در این

---

[1] پلیس تفتیش. سراغرسان. [2] پولیس. یعنی افسر پولیس.

تازگی از تحقیق قضیهٔ نزدیرے که نزد او آورده بودند فرد ماند
ونزد من آمده من کار را از هر حیث واضح ساختم.

من گفتم باقی مهمان‌ها که نزد تو آمدند کیان بودند.

گفت تمام ایشان می آمدند تا در حوادث مختلفه که از برای
هر یک اتفاق افتاده بود با من مشورت نمایند، و تفصیل حال
را برای من شرح می دادند و من حقیقت را از برای
آنها آشکار می کردم.

گفتم آیا مقصود تو این است که چون در خانهٔ خود نشسته
باشی مشکل عظیم و سرّ عمیقی را که دیگران آنرا با چشم خود دیده و از
ادراک آن عاجز گردیده اند می توانی حل نمائی.

گفت بلی جز این که بعضی اوقات مجبور می شوم که با ایشان
بمحل حادثه بروم و در این وقتی است که وقایع قضیه مشتبه و
حل آن از دور دشوار باشد. من در این باب قوهٔ غریبی
دارم. و از وقایع متعدده اطلاع کاملی بسبب آن به مقصود
می برم، آنچه در این مقاله خواندی اهم آنها می باشد. اعتماد
من ملاحظه و فراست طبیعت ثانوی می شود، و من هم خیال
بخاطر دارم که چون ترا در اولین دیدار بدیدم گفتم تو در

افغانستان بودہ چگونہ مدہوش گردیدی۔

گفتم ناچار این مطلب را از کسے نشنیدہ بود گفت ابداً[1] بلکہ
چون عادت یافتہ بودم کہ در غیر تو نظر این استدلال را
بکار ببرم و ناچار دراین گونہ امور سلسلۂ فکر پے درپے باید
باشد۔ جز این کہ بصیرت و مہارت من درکار سبب می شوند
کہ من بدون این کہ سلسلۂ فکر را حلقہ بحلقہ پیروی نمایم می توانم نتیجہ
برگیرم و تفصیل امر از این قرار است۔

من چون ترا دیدم گفتم این شخص اطبائے نظامی[2] است اما
طبابت را از لیاقت دانستم و انظامی را از راہ رفتنت کہ
برحسب عادت نظام راہ می رفتی و گفتم تازہ از منطقہ حارہ
آمدہ زیرا کہ صورتت گندم گون بود و این رنگ طبیعی تو نبود
زیرا کہ بند دستت سفید بود، و گفتم باید بیاری سختی بر تو
رسیدہ باشد و متعرض زحمت و خطر بسیار شدہ باشی۔
زیرا کہ از ہیئت صورتت ظاہر می شد۔ و گفتم دست چپت
را جراحتے رسیدہ، زیرا کہ آنرا بزحمت حرکت می دادی

---

[1] ابدا۔ ہرگز نہیں۔

[2] نظامی۔ سرکاری۔ ملازم حکومت۔

برخلاف دست راستت ، ولی گفتم در کدام بلاد از منطقهٔ حارّه طبیب در نظام انگلیسی خواهد بود که عرصهٔ این گونه امور باشد معلوم است در افغانستان ، و این فکر با ذ نتیجه گرفتن از آنها بیش از ثانیه طول نکشید ، و من خود نفهمیدم که بر این ترتیب آمده ، بلکه ناگاه هم بر تو افتاده گفتم "تو در افغانستان بودی" و تو ازین سخن بسیار مدهوش شدی .

منظومات فارسی جدید

از مصنفات آقای اشرف الدین رشتی متخلص به نسیم

صفت علم

در جهان واجب بما علم است علم — مرد و زن را رهنما علم است علم
آنچه پیغمبر بما واجب نمود — آشکارا رو بملا علم است علم
کودکان را در زمان کودکی — باعث نشو و نما علم است علم
گر گره در کار ما افکند چرخ — بهر ما مشکل گشا علم است علم
هر که بی علم است انسانش مخوان — روح را نور و ضیا علم است علم
مرده از بی علم جاهل بهتر است — زنده معجز نما علم است علم
از برای علم عالم خلق شد — موجد ارض و سما علم است علم
احتیاج است آنچه ما را خوار کرد — رفع ما یحتاج ما علم است علم

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

روح می بخشد هوای مدرسه   جان شاگردان فدای مدرسه
کودکان زیرک و با عقل و هوش   جمله عاشق بر لقای مدرسه
حق غریق رحمتش سازد که ساخت   روز اول این بنای مدرسه
کرد ما را با خبر از بحر و بر   نقشهٔ جغرافیای مدرسه
در حساب و ضرب و تقسیم و کسور   با تناسب درس های مدرسه
از خطوط هندسی بالاتر است   پایهٔ عزّ و علای مدرسه
حوضه تفریح و گردشگاه ما   هست صحن دلگشای مدرسه
بهتر از سنطور و تار و بربط است   نغمهٔ درس و نوای مدرسه
این چنین می گفت طفلی هوشمند   در کلاس با صفای مدرسه

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

لوح دل را پر ضیا باید نمود   معرفت را پیشوا باید نمود
عقل و هوش و چشم و گوش و حافظه   مسئلت از کبریا باید نمود
اندرین ظلمات گیتی کسب نور   از چراغ انبیا باید نمود
در نماز و روزه و اعمال دین   رو بدرگاه خدا باید نمود
پای مادر را بباید بوسه داد   بر پدر تعظیم ها باید نمود
بر معلم احترام بی شمار   از ره مهر و وفا باید نمود

بعد از این این شعر از ذوق و شوق　　　باد و صد شادی ادا باید نمود

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

ما اگر علم و هنر می داشتیم　　　کوه را از جای بر می داشتیم
از جوانان نظامی روز جنگ　　　صد هزاران شیر نر می داشتیم
خط آهن می نمودیم اختراع　　　راهها در بحر و بر می داشتیم
موقع صلح جهان در کنفرانس　　　اعتراضات دگر می داشتیم
نفط و قند و شمع را می ریختیم　　　جای حنظل نیشکر می داشتیم
علم اگر می شد چرا چندین گدا　　　در میان رهگذر می داشتیم
درس میخواندیم با سرعت اگر　　　از جهان روزی خبر می داشتیم
از برای دفع و رفع احتیاج　　　در خزانه سیم و زر می داشتیم

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

بیکس وطن

ای غرق در هزار غم ابتلا وطن　　　ای در دهان گرگ اجل مبتلا وطن
ای یوسف عزیز دیار بلا وطن　　　قربانیان تو همه گلگون قبا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اے جنت معارف ویران شدی چرا — از رخت علم یکسر عریان شدی چرا
در آتش جهالت بریان شدی چرا — اے بے معین و مونس بے اقربا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اے باغ پر شگوفه گل و یاسمن چه شد — آن نزهت و طراوت سرو سمن چه شد
بر عاشقان کشته مزار وطن چه شد — گریان بحال زار تو مرغ هوا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

عریان ز چیست پیکرت اے مادر عزیز — کو لعل و گنج و گوهرت اے مادر عزیز
شد خاک تیره بسترت اے مادر عزیز — نو باوه گان تو ز غمت در عزا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

آن خیمه فریدون و تاج کیان چه شد — کشمیر و بلخ و کابل و هندستان چه شد
دریای نور و تخت جواهر نشان چه شد — اے تخت و بخت داده بباد فنا چه شد

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

در دار رسید سیل فتن واحمدا — نبود کسے بفکر وطن واحمدا
در وحشت است روح ز تن واحمدا — اے تابع شریعت خیر الورا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

آن قدرت و شجاعت و جوش و خروش کو — شیران جنگ جوی پلنگینه پوش کو

جمشید و کیقباد چه شد داریوش کو ‏ ‏ ‏ اے جائے نازنعمت و فخر و علا وطن
بیکس وطن غریب وطن بے نوا وطن

تبریزیان تمام دوچار مصیبت‌اند ‏ ‏ ‏ طہرانیان تمام بزالزال و وحشت‌اند
گیلانیان تمام گرفتار محنت‌اند ‏ ‏ ‏ از بهر مرد و زن شده محنت سرا وطن
بیکس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اسلام رفت غیرت اسلامیان چه شد ‏ ‏ ‏ ناموس رفت همت ایرانیان چه شد
دست بلند نادر گیتی ستاں چه شد ‏ ‏ ‏ اے تیره بخت دست ز پیکر جدا وطن
بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

در هیچ کس حمیت و دین و ثبات نیست ‏ ‏ ‏ جاں کندنست زندگی احیات نیست
از هیچ سمت راهِ گریز و نجات نیست ‏ ‏ ‏ اے مبتلا بدرد و غم بیدوا وطن
اے داغ دار مرقد شاه رضا وطن

چه خوش بود

چه خوش بود این جنگ و دعوا نمی شد ‏ ‏ ‏ بروئے زمین شور و غوغا نمی شد
چه خوش بود در مجلس باده نوشاں ‏ ‏ ‏ بغیر از صراحی و صهبا نمی شد

چہ خوش بود در بزم ارباب معنی ‌ ‌ ‌ ‌ بجز عیش و عشرت مہیا نمی شد
برائے بنی نوع انسان یکجہتی ‌ ‌ ‌ ‌ بجز عارض خوب و زیبا نمی شد
میان سلاطین مشہور دنیا ‌ ‌ ‌ ‌ چنیں دشمنی ہائے بیجا نمی شد
خوش آن روز ہائے کہ بودیم راحت ‌ ‌ ‌ ‌ سخن از فرنگ وار و پا نمی شد
چہ خوش بود (ایروپلاں) دستہ دستہ ‌ ‌ ‌ ‌ بسوئے ہوا عرش پیما نمی شد
جہازات جنگی بہ آں شوخ و شنگی ‌ ‌ ‌ ‌ ز بمبارد[1] ماں غرق دریا نمی شد
چہ خوش بود اسلام با آں شرافت ‌ ‌ ‌ ‌ چنیں خار در چشم اعدا نمی شد
چہ خوش بود در مصر و بغداد و بصرہ ‌ ‌ ‌ ‌ کسے حملہ ور بر عرب ہا نمی شد
چہ خوش بود احکام انجیل عیسیٰ ‌ ‌ ‌ ‌ چنیں نسخ پیش نصاریٰ نمی شد
چہ خوش بود آیات شرع محمدؐ ‌ ‌ ‌ ‌ بیک بار محو از نظر ہا نمی شد
خوش آں روز ہائیکہ بودیم باہم ‌ ‌ ‌ ‌ با مروز ماں یاد فردا نمی شد
خوش آں روز ہائیکہ بے احترامی ‌ ‌ ‌ ‌ بدر ریش و سادات و ملا نمی شد

برائے عجم یا بقول عرب ہا
خوش آں روز شبہا خوش آں روز شبہا

---

[1] بمبارڈ ۔ گولہ باری ۔

در نومیدی بسے امید است

هر چند کہ قفل بے کلید است — هر چند کنارہ ناپدید است
هر چند عذاب ما شدید است — در نومیدی بسے امید است

پایان شب سیہ سفید است

هر چند کہ ما ذلیل گشتیم — از غصہ و غم علیل گشتیم
بے صاحب و بے کفیل گشتیم — امید بخالق مجید است

در نومیدی بسے امید است

هر چند ذلیل بے نواییم — هاروت صفت بقعر چاهیم
ما عاشق طرہ سیاهیم — هر چند کہ ریش ما سفید است

در نومیدی بسے امید است

در باغ بجز خسے نداریم — سرو و گل و نرگسے نداریم
ما غیر خدا کسے نداریم — حق حفظ کنند و صمید است

در نومیدی بسے امید است

بر ما شدہ روزگار تیرہ — ما ماندہ گرسنہ بے ذخیرہ
آں وعدہ اسکناس دلیرہ — در خانہ خالد دلیر است

در نومیدی بسے امید است

کس در پے انقباط ما نیست　　جز آه درین بساط ما نیست
یک میوه درین حیاط ما نیست　　اینجا نه پرد آز درخت بید است
　　در نومیدی بسے اُمید است

در عهد قدیم پیر بودیم　　پیل اَفگن و شیر گیر بودیم
کی دستخوش و اسیر بودیم　　این حرف ز عقل ما بعید است
　　در نومیدی بسے اُمید است

(پائیز) رسید با اجازه　　برخیز دبر و سوے مغازه
بستان دو دست رخت تازه　　چون موقع دید و باز دید است
　　در نومیدی بسے امید است

هر چند ز عیش یتیم و جاهل　　هر چند پدید نیست ساحل
امید که طے شود مراحل　　این کوشش و سعی ما مفید است
　　در نومیدی بسے امید است

اے رنج بر فقیر و مغموم　　تا کے شوی از حقوق محروم
اے زارع بے نواے مظلوم　　رزّاق تو رازقِ حمید است
　　در نومیدی بسے امید است

قبای تازه بمناسبت عید

عید آمد و ما قبا نداریم		با کهنه قبا صفا نداریم
گر دید لباس پاره پاره		در پیکر خود عبا نداریم
مردند تمام قوم خویشان		غمخوار بجز خدا نداریم
جز گاو برای کسب روزی		در مزرعه رهنما نداریم
آجیل و لباس و پول خوب است		آیا چه کنم که ما نداریم
خوب است بساط و ساز و آواز		افسوس که ما صدا نداریم

در فصل بهار چون کنم چون
دل از غم یار خون کنم خون

عیدی به هر فصل عید است		این عید برای ما سید است
جمشید جم این بساط چید است		از جم بجم همین نوید است
شیرینی هفت سین بیارید		از همه طفلان مرا امید است
قلیان و گلاب و نقل و شربت		با چای لاهیجان مفید است
طفلی که قبای تازه دارد		در موسم عید رو سفید است
افسوس که ما فکل نداریم		امروز فکل بُد جدید است

این شعر مناسب است افزون　　گوینده شعر ناپدید است

در فصل بهار چون کنم چون
دل از غم یار خون کنم خون

صد شکر تمام شد زمستان　　شد فصل بهار و عیش مستان
منقل بکشید سوی مطبخ　　کرسی ببرید از شبستان
آن سبزی هفت سین بیارید　　با سبزه و سنجد و سپستان
سو برنج و سماق و سرکه سیر　　آرید بصفحهٔ گلستان
ریزید شراب ارغوانی　　اندر قدح بلور مستان
یاد از فقرا نمود ناگاه　　دیشب یکی از خدا پرستان
عریان و برهنه در شب عید　　می گفت یکی ز تنگدستان

در فصل بهار چون کنم چون
دل از غم یار خون کنم خون

یا رب چکنم که کس ندارم　　بلبل شده‌ام و قفس ندارم
خواهم بگریزم از زمانه　　اصلا ره پیش و پس ندارم
بازار وطن شده پر از دزد　　یک شحنه و یک عسس ندارم
هر روز عوض شود وزیری　　در محکمه دادرس ندارم
گلدستهٔ باغ عقل و هوشم　　من طاقت خار و خس ندارم

جز علم و ترقی معارف　　اندر دل خود ہوس ندارم
عید است برائے پختن آش　　پول نخود و عدس ندارم
در فصل بہار چوں کنم چوں
دل از غم یار خوں کنم خوں

آدبیات

ایملک العرش بایران نگر　　از رہ الطاف بطہران نگر
ہیئت کابینہ و بحران نگر　　سوئے وکیلاں و وزیران نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر
چشم آمید ہمگی سوئے تست　　قبلہ ارباب وفا کوئے تست
در فقرا ذکر ہیاہوی تست　　از کرمت سوئے فقیراں نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر
جوش و خروش فقرا را ببین　　قال و مقال ضعفارا ببین
ایں وکلا و وزرا را ببین　　بر فقرا از رہ احساں نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر
خانۂ ما گشتہ خراب از غرض　　سر کۂ ما گشتہ شراب از غرض
دل شدہ مجروح و کباب از غرض　　زلزلہ در مذہب و ایماں نگر

الغرض ایران شده ویران نگر

مطربکا خیز و بزن چنگ و رود — ساقیکا باده بده زود زود
ما که گذشتیم ز بود و نبود — حال به بدمستی رندان نگر
الغرض ایران شده ویران نگر

الحذر از مظلمهٔ ظالمان — از ستم و جور زمان الامان
العجل ای حجت آخر زمان — ذلت یک مشت مسلمان نگر
الغرض ایران شده ویران نگر

نمی دانم چه بنویسم

ز بخت خویش نالانم نمی دانم چه بنویسم — ازین اوضاع حیرانم نمیدانم چه بنویسم
قلم در دست بگرفتم نویسم از وطن شرحی — ملال بیدل زارانم نمی دانم چه بنویسم
شده ایران زمین برزخ میان جنت و دوزخ — قرین نور و نیرانم نمیدانم چه بنویسم
برای بوستان گل چه گردد بازار پر وحشت — اسیر چنگ گرگانم نمی دانم چه بنویسم
نه بهبودی است ایران را نه استقلال امکانها — باین مشروطه مهمانم نمی دانم چه بنویسم
ز دل رفت از کفم چاره شدم مفلوک بیچاره — بکوه و دشت ویلانم نمی دانم چه بنویسم
وطن گوید جمعیت کو نادانان معیت کو — کجا رفتند شاهانم نمی دانم چه بنویسم
چه شد جمشید و کو سنجر چه شد کشمیر کالنجر — چه شد توران افغانم نمی دانم چه بنویسم

شهان مجلس آرا کو سمرقند و بخارا کو
چه شد دریای عمانم نمی دانم چه بنویسم

ذلیلم من اسیرم من حقیرم من فقیرم من
گدای لقمه نانم نمی دانم چه بنویسم

گهی میگریم آزاده گهی میخندم از ساده
بخون غلطیده یارانم نمی دانم چه بنویسم

گهی با غصه دم سازم گهی در فکر شیرازم
گهی فکر صفاهانم نمی دانم چه بنویسم

بشد فصل زمستان هم نیامد برف باران هم
من از امسال ترسانم نمی دانم چه بنویسم

بجدی دلو حوت من غم و غصه است قوت من
ذلیل این زمستانم نمی دانم چه بنویسم

هو الله الغنی گویم ز ظلمت روشنی جویم
چه شد خورشید رخشانم نمی دانم چه بنویسم

قدح سرشار در دستم گهی هوشیار گه مستم
اسیر زلف جانانم نمی دانم چه بنویسم

ز زر خالی او و جیبم نه سرهنگم نه سرتیپم
نه دآسپیرال نه کاپیتانم نمیدانم چه بنویسم

اگر جوئی مقام من اگر پرسی ز نام من
غلام اهل عرفانم نمی دانم چه بنویسم

این هم بگذرد

طلعت ماه مبارک شد پدید
روزه خواران را مصیبت شد جدید

هست اگر گرمای تابان شدید
غم مخور یا هو که این هم بگذرد

گر شده منسوخ آداب و رسوم
گر به بیدینی شده میل عموم

لشکر جن گر نما کرده هجوم
غم مخور یا هو که این هم بگذرد

گر به منبر واعظ شیرین کلام
گوید از غول بیابانی مدام

گر تمام خلق را خواهد عوام | غم مخور یا هو که این هم بگذرد
گر زناں گشتند یکسر بے حجاب | چهرهٔ شاں ظاهر شده از زیر نقاب
گر نهد ارکان دین را برده خواب | لال شو یا هو که این هم بگذرد
گر همی دزدند هاے ردی سیاه | می برند از خفته گان کفش و کلاه
پا برهنه مانده جمعی خیرخواه | غم مخور یا هو که این هم بگذرد
گر بسا آموزند بتاں می زنند | افترا بر اهل ایماں می زنند
تیر بر قلب مسلماں می زنند | صبر کن یا هو که این هم بگذرد
کهنه دزداں از برای مال مفت | متصل در گوشه در گفت و شنفت
می خورد گر روزه را گردن کلفت | غم مخور یا هو که این هم بگذرد
ملت بے چاره گر پامال شد | گر جمیع کارها اهمال شد
گر زبان اهل معنی لال شد | صبر کن یا هو که این هم بگذرد
گر کلام الله گشته بی معین | گر شده پامال عقل و شرع و دین
رفت اگر انصاف از روی زمین | غم مخور یا هو که این هم بگذرد
چند روزی قند اگر نایاب شد | هم نبات و هم شکر کمیاب شد

شیرهٔ و خرما و کشمش باب شد
صبر کن یا هو که این هم بگذرد

فرہنگ الفاظ مشکلہ

رہنمائے پسران

نمبر صفحہ		نمبر صفحہ	
۱	سنوات - سال سنہ کی جمع		اسف آور - افسوسناک
۲	متخلق - اخلاق والا		مکیف - ہیجان و جوش پیدا کرنے والا
۳	چالش و چامش - شوخی، کام کو کہتے ہیں	۱۰	تہییج - جوش پیدا کرنا
	زرنگی - چستی -		بالمضاعف - دگنا
	ہولہ - تولیہ		اغوا کردن - بہکانا - ورغلانا
	ہولہ خش سخت اور موٹی تولیہ		حتمی - لازمی، قطعی
	مائع و جامد - رقیق و غلیظ		دخانیات - دھوئیں کی چیزیں، سگریٹ وغیرہ
	کرارًا - چند بار	۱۴	مفخم و موقر - معزز
۵	منقل - انگیٹھی		پارو ابکشد - کشتی چلائے
	اجاغ - چولہا		شناوری نماید - دریا میں تیرے
	زغال کوئلہ		غارس - بونے والا کسان
	جلوگیری - پیش بندی پہلے سے روکنا	۱۹	پرستاری - نگرانی - خبرگیری
۶	ناخوشی - بیماری		تغذیہ - غذا دینا -
۸	مینخک - لونگ	۲۰	لقوہ - مرض لقوہ جس میں منہ کی ہیئت بگڑ جاتی ہے
۹	منجر باعمال بد - برے کاموں کا سبب		معرض خطرات وخیمہ می سازند - بڑے خطروں میں ڈالتے ہیں۔

نمبر صفحہ		نمبر صفحہ	
	انتخاب طلیعہ نور		اہمیت۔ بزرگی عظمت
۲۶	بشر کنونی۔ موجودہ زمانہ کا انسان		دارا۔ رکھنے والا۔ صاحب۔ مالک
	ادوات۔ اوزار آلات		علم جبر۔ الجبرا
	بلیون ہا۔ لاکھوں۔ بلیون ملین یا دس لاکھ کو کہتے ہیں	۲۸	مقایسہ۔ مقابلہ
	نفوس سالفہ گزری ہوئی لوگ		ضیق۔ تنگی۔ کوتاہی
	تیکہ ٹکڑا۔		نژاد ابیض۔ گورے رنگ کی نسل
	کبر۔ چھپر		اروپا۔ یورپ
	اثاث البیت۔ گھر کا سامان اسباب	۲۹	تفرعن۔ فرعونیت۔ غرور
	اطفا حرارت۔ آگ بجھانا		ژیمناستیک۔ جمناسٹک
	بقیۃ السیف حرق۔ جلنے سے بچے ہوئے	۳۰	مسرت۔ تفریح
	تالم۔ تکلیف اذیت		تدخین۔ دھوئیں اڑانا
۲۷	ابراز۔ ظاہر کرنا		کاکائو۔ کوکو۔ مثل چائے کے پینے کی ایک چیز
	چرخ۔ پہیہ	۳۱	اماکن ییلاقی۔ پہاڑی مقامات ایام گرما گزارنے کے سرد مقامات۔
	ماشین بخار۔ ریل گاڑی		ادارت دولتی۔ سرکاری محکمے
	تلگراف بے سیم بے تار کی تار برقی		اعاشہ۔ زندگی بسر کرنا۔
	حیوان اہلی۔ خانگی اور گھریلو جانور		تکلیف۔ فرض۔
	عرابہ۔ گاڑی۔		

لغت	نمبر صفحہ
متوالی۔ پے در پے لگاتار	
محولہ۔ سپرد کی ہوئی	
کمپانی۔ کمپنی۔	
امراض ریوی۔ پھیپھڑے کے امراض	۳۲
تسریع۔ تیز کرنا۔	
دوش آب۔ پانی کا نل	۳۳
ادویہ مخدرہ۔ سُن کرنیوالی دوائیں	۳۴
اسکات۔ بے حس کرنا۔	
اعاشہ می نمایند۔ زندگی بسر کرتے ہیں	۳۵
ناہار۔ کہانا ناشتہ	
صرف غذا۔ کہانا کہانا	
مدیر۔ مینجر۔ مالک	۳۶
ماشین نساجی۔ بُننے کی مشین	
مجازات۔ سزا	۳۷
ڈسپلین Discipline انتظام	
وجدان ضمیر یعنی وہ قوت جو	
انسان کو افعال بد پر ملامت کرتی ہے	
اسکو انگریزی میں کانشنس کہتے ہیں	

لغت	نمبر صفحہ
عائلہ۔ کنبہ اہل وعیال	۳۸
جدیت۔ کوشش	۳۹
قشون۔ لشکر	
زندگانی ننگین۔ بہت اُجڑی کی زندگی	۴۰
سیاحت۔ دورا دور کرہ زمین	
پنجرہ۔ کھڑکی	۴۲
اعضائے کلب۔ کلب کے ممبر	۴۳
قطعہ بازی۔ تاش کھیلنا	
ایستگاہ۔ ریلوے اسٹیشن	۴۴
بانکنوط یا نوط۔ بنک کا نوٹ	۴۵
ماہ تشرین اول۔ نومبر کا مہینہ	۵۲
ماہ کانون اول۔ جنوری کا مہینہ	
قالہ کیلئے آبنائے ڈوور۔ بندرگاہ ہے	۵۴
چراغ گاز ہوائی۔ بجلی کا لیمپ	۵۹
تمیال۔ راغب۔ شوقین	۶۰
قاریہ۔ پڑھنے والی	۶۱
حالات شرلاک ہومز	
عقرب۔ گھڑی کی سوئی	۶۸

نمبر صفحہ	
۷۲	مصادمہ۔ ٹکر
۷۴	چرخ ہائے عرابہ۔ گاڑی کے پہیے
۷۹	ماہ مارس۔ ماہ مارچ
	زنگ۔ گھنٹی
۸۲	شرط را می بازی۔ تم شرط ہار جاؤ گے
۸۳	تک و منفرد۔ یگانہ و یکتا
۸۵	مدہوش۔ متحیر۔ حیرت زدہ

منظومات فارسی جدید

نمبر صفحہ	
۸۷	مایحتاج۔ ضروریات
۸۹	نظامی۔ فوجی
	خط آہن۔ ریلوے لائن
	نفط۔ مٹی کا تیل
۹۰	معارف تعلیمات
	نوبادگان۔ نوجوانان
	دخمہ۔ آتش پرستوں کا قبرستان بغیر چھت کا مکان ہوتا ہے جہاں مردوں کو کھلا رکھ دیتے ہیں اور چیل کوے لاشوں کو کھا لیتے ہیں

نمبر صفحہ	
۹۲	ایرپلان ایروپلین۔ ہوائی جہاز
۹۳	ہاروت و ماروت۔ دو فرشتے تھے جو جادو سیکھنے کی سزا میں چاہ بابل کے اندر قید کر دیئے گئے ہیں
	سکناس۔ بنک کا نوٹ
	لیرہ۔ پونڈ۔ انگریزی سکہ طلائی
	خالد و ولید سے مراد ہے ایرا غیرا
	حیاط۔ صحن۔ آنگن
	دستخوش۔ غلام
	دو دست رخت۔ دست ایران میں نصف درجن کو کہتے ہیں۔
۹۵	آجیل۔ وہ چیزیں جنکو بچے بسا اوقات غذا کے علاوہ کھاتے رہتے ہیں پھل میوہ وغیرہ
۹۷	کابینہ کیبنیٹ۔ وزیروں کی مجلس
	بحران۔ مرض کی خطرناک حالت
	ہیاہو۔ ہاؤ ہو۔ یعنی نعرہ
۹۸	حجت اخر زماں سے مراد حضرت امام مہدی علیہ السلام ہیں
۹۹	یاہو۔ ایک نعرہ مستانہ ہے

تمت تمام شد بحمده بحرمت